208.5
D923F

CATHOLIC BOOK AGENCY
PIAZZA PONTE S. ANGELO, 28
ROME (ITALY)

Puer Iesus B. Ioanni Duns Scoto apparet.

(Ex Helvetia. Pinxit Reuter 1606).

DE

VITA ET DOCTRINA

B. IOANNIS DUNS SCOTI

DOCTORIS SUBTILIS AC MARIANI

A

R. P. Mariano Fernandez García, O. F. M.

S. CONGR. DE RELIGIOSIS CONSULTORE.

Editio VII.

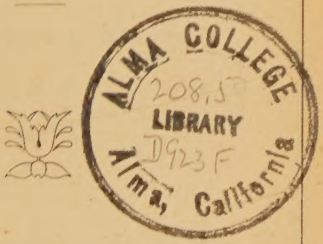

AD CLARAS AQUAS (QUARACCHI)

prope Florentiam

EX TYPOGRAPHIA COLLEGII S. BONAVENTURAE

1914.

26791

Proprietas litteraria.

DEIPARAE VIRGINI MARIAE

AB ORIGINALI LABE PRORSUS IMMUNI

EIUSQUE

DEVOTISSIMO CLIENTULO

AC INVICTISSIMO VINDICI

B. IOANNI DUNS SCOTO

DOCTORI SUBTILI AC MARIANO

D. O. C.

Romae, ad SS. XL Martyres, XI Feb.
B. V. M. Apparitioni apud Lapurdium sacra 1914.

Nihil obstat

Fr. Seraphinus Belmond, *Lect. Gen.*
Fr. M.-Albertus O' Neill.

IMPRIMATUR:

Fr. Placidus-Angelus,
Deleg. Glis Ord.

Romae, 19 Martii 1914.

IMPRIMATUR:

Fr. Albertus Lepidi, *O. P. S. P. Ap. Mag.*

IMPRIMATUR:

Franciscus Faberi, *Vic. Urbis Adsessor.*

AD LECTOREM

Doctoris nostri Subtilis ac Mariani Vitam, sub titulis Vitae Compendium, *aut* De *ipsius* Vita, Scriptis et Doctrina *series iam publicavimus, sive qua aliorum Operum introductionem, seu columine separato, opportunis ad unamquamque editionem inductis modificationibus: restrictius quidem in I^a et II^a edit. scripsimus, sed latius in III^a, IV^a et V^a, ex quibus pro VI^a et hac VII^a aliqua omisimus, speciatim longiorem* Scripti *Operum descriptionem (pag. 45-59 edit. V. in 8°). Editio II^a in slovenicum sermonem versa est Sarajevi in Bosnia anno 1908.*

B. IOANNIS DUNS SCOTI

DOCT. SUBTILIS AC MARIANI

VITAE COMPENDIUM

1. — **Ratio vitam Scoti scribendi.** — « Qualis fuerit Scotus, fulgentissimum sapientiae et pietatis iubar » (1), « Theologus magnus et eximius Doctor » (2), « cuius laus quanta sit in Ecclesia merito soli prave affecti mente non cospiciunt » (3), « cuiusque fama et memoria in benedictione est, utpote qui sua sacra et profunda doctrina totum orbem adimplevit et facit resonare » (4), iuvat, paucis saltem, referre, vel ex eo quod « in eius nomine tota periclitatur Religio, quae hoc uno gloriatur Ma-

(1) Wadding, *Annal. Minor.* ad an. 1304, n. 16.

(2) Marian. Florent. *Vita Scoti* a R. P. Franc. Paolini Postulatore Gli Ianuae 1901 edita.

(3) Ambr. Catharinus, Ord. Praedic., *Disputatio,* etc.

(4) Anton. Andreas, Scoti discipulus.

gistro, huius indefesse sectandam sibi proposuit disciplinam » (1).

2. — **Scoti nativitas.** — Saeculo XIII ad occasum properante (1274), ut communiter tenetur, maiori in Scotia, quae hodie *Hybernia* dicitur, nostrae mortalitatis tetenebras ingressus est IOANNES DUNS SCOTUS, qui et perennis famae templum, et immortalitatis portum celeri petiit cursu, regenerationis undis eum secundo alveo vehuntibus; *nominis* siquidem *numen et omen non deseruit* (2).

3. — **Primaeva institutio.** — « Feliciter namque peractus cunabulis, anticipato lustro, quo pueri limina rationis salutant, parvulus SCOTUS, quasi ex infantilibus cunis exultavit ut gigas ad currendam viam salutis, ut speculative et practice, intelligendo videlicet et amando Deum auctorem coeli, ita aggrediendo et ingrediendo arcana sublimitatis illius, a Numine summi coeli edoctus, doctor nobis de coeli revelatione descenderet, et sic a summo coelo egressio eius, nos speculari et com-

(1) Wadding. ib. ad an. 1308, n. 71.
(2) Mauritius Hybernicus: Prol. ad exposit. in *Quaest.* Scoti super *Universal.*

parare felicem ingressum coeli docet » (1). Ab ipsis etenim rationalis vitae exordiis, et naturae dotibus, et gratiae supernae largitionibus prae communi hominum sorte donatus apparuit. Ferunt siquidem, ipsum in pastorali officio priores annos innocentissime transegisse; Dominicam Orationem, semel a quodam Fratre Minore auditam, illico memoria retinuisse, magnoque devotionis affectu recitasse (2), nedum in frequentanda Dei Domo, verum etiam inter campestres orare, socios ad orandum et Deum colendum verbo et exemplo incitare, sanctum illi fuisse; ex quo plurimam apud coaequales, natuque maiores adeptus est existimationem (3). « Virtus eximia crevit cum Scoto ab infantia. Plura sunt in eius vita quae reddunt hominem religiosum et sanctum: veritas, modestia, mansuetudo, humilitas, charitas, oratio » (4).

4. — **Religiosa vocatio.** — Nec desunt qui et ipsius ad Ordinem Minorum

(1) Matth. Sosa, in *Vita Scoti*, § 3.
(2) Ioan. a Capua, an. 1629.
(3) Cf. Samaniego, *Vida del Ven. Juan Dunsio Escoto*, c. 2, n. 4.
(4) Greg. Ruiz, *Controversiae theologicae*, Vallisoleti, 1613.

vocationem peculiari tribuant prodigio. Certo certius, audita coelestis Sponsi voce, paruit statim; aspera tectus tunica, vili cinctus chorda, viliorem, asperioremque ducere coepit vitam, virtutum exercitio adeo illustratam, ut vel ipsis provectioribus admirationi esset et exemplo:

Seraphici Patris tenerum susceperat Ordo,
perfectae exemplum religionis erat (1).

5. — **Studiis incumbit.** — « In sacris illis beatissimi Francisci castris, sub sanctissimae militiae disciplina, ita ipse vixit, ut floreret, ita floruit, ut fructum ingentem universo orbi adferret, ita sapientiae operam dedit, ut esset sapientissimus, ita vitam suam virtutibus exornavit, ut esset sanctissimus » (2).

« Sed vacans omnibus perfectissimi monachatus muneribus, non propterea litterarum studia praetermisit; nam ipsis operam dedit, et tali velocitate ingenii difficillima penetravit, ut vix possit concedi totam SCOTI aetatem sufficere ad solum legendos libros et auctores quos refert, im-

(1) Elog. circ. an. 1600.

(2) Nicol. Vernul., publicus Eloquentiae Professor in Universit. Lovan.; *Oratio*, etc. Colon. impres. 1622.

pugnat et citat » (1). Merito Ioannes Pitsaeus (2) de SCOTO nostro asserit: « Fuit vir ingenio plane ad litteras facto, et ad miraculum subtili atque acuto »; « veritatis perquirendae studiosissimus, inveniendae amicissimus, moribus praecipuus, sanctitate vitae conspicuus: numquam ad studium nisi praevia oratione accessit » (3).

6. — **B. V. Mariae apparitione illustratur.** — « Crescebat in eo in dies vis ingenii, sed et simul pietas et in Divam Matrem amor crescebat, quoque doctior fiebat, eo sanctior » (4). — Quae ignaris obvia videri solent profundius perscrutans, plura se latere noscebat, quae ut penitius ipsi intueri daretur, supernum exposcebat lumen. « In oratione autem sic sub arbore fatigatus somno sopitus est. Coeli Regina intemerata MARIA, praesciens SCOTUM futurum suae immunitatis et Conceptionis Immaculatae propugnatorem acerrimum, ei apparuit (5): pergere in studiis suadet, se-

(1) Matth. Sosa in *Vita Scoti*, § 3. — Samaniego, loc. cit.
(2) *De Reb. Angl.* 1580.
(3) Ioan. ab Incarnat.: *Vita Ioan. Duns Scoti*, 1608.
(4) Vernul. cit.
(5) Pitsaeus l. cit.

que ei scientiam et sapientiam ab infinita Sapientia, quam in visceribus genuit, impetraturam alacriter pollicetur, modo sibi fideliter inservire promittat » (1):

Duns Evangelii viva fluenta potavit
ex ipso sacro pectore Virgineo (2).

7. — **Progressus in studiis.** — « Tanto Oxoniae litterarum incremento enituit in ipsa adolescentia Scotus, ut humanas vires et communem naturae cursum transcendisse visus sit et verum esse probaverit quod *supra* retulimus de peculiari dono concedendo per Virginis Deiparae sibi apparentis intercessionem » (3). « Nihil erat vel tam difficile, vel tam densa caligine involutum, quod illius vivax et perspicax ingenium non penetraret » (4).

Hinc concrevit ut pluvia doctrina eius, fluit ut ros eloquium eius, et in omnibus seipsum praebuit exemplum bonorum operum: in doctrina, in integritate, in gravitate, provectiores facile superans, uti Prae-

(1) Sosa, *ubi supra*. De qua B. V. M. Apparitione testimonium facit P. Henricus Iunge in *Medulla Evangelica* an. 1507 edita.

(2) Ex imagine Scoti, Matriti facta an. 1598 et Operi P. Damiani Giner in *I Sentent.* praefixa.

(3) Wadin *Annales* an. 1304 n. 18.

(4) Henr. Willot, in *Athen.* Leodii 1598.

sules facto testati sunt, eum 20^m aetatis annum vix attingentem, studiosae praeficientes iuventuti, cui politiores primo litteras, dein philosophicas disciplinas, theologicasque post, tanto cum plausu in Oxoniensi Universitate tradidit, ut brevi longe divulgatum fuerit nomen eius, ac omni ex angulo terrarum « catervatim illuc confluxerint auditores, et ultra censum communem 3000 studiosorum, sub anno 1300, quo tempore illic legit SCOTUS, 30000 millia fuisse recensita scribit Pitseus *De Acad. Oxon.* c. 6 » (1). Nec mirum! ait enim clarissimus Cornelius a Lapide, in expositione lib. *Sapientiae*, cap. VII. v. 22: *Spiritus intelligentiae subtilis:* « hunc subtilitatis spiritum in speculationibus Sapientia prae aliis communicavit IOANNI SCOTO Ordinis S. Francisci, qui illum ut suum in Theologia et Philosophia Magistrum colit et sequitur; unde vulgo vocatur DOCTOR SUBTILIS. Porro haec subtilitas partim ei naturalis fuit a subtilitate ingenii qua excelluit, partim supernaturalis, opusque gratiae et Spiritus Sancti ». — « Non poterat

(1) Wading. l. cit.

non esse sapientissimus Scotus, qui id primum contendit, ut esset sanctissimus » (1). « Quid enim prodest nosse Primi Entis primitatem, unitatem, etc., nisi bene agendo, *orando* atque contemplando mundetur oculus et purgetur affectus, ut egit noster Scotus, quo vere videatur et in seipso gustetur gloriosus Deus? » (2).

8. — **Parisios mittitur. — Fit Baccalaureus, Doctor et Regens.** — Rationem publicam redditurus de sua pro immunitate Virginis a peccato originali doctrina, Lutetiam Parisiorum Scotus missus est circa an. 1303, ubi et solemnem, de qua inferius (n. 17 et 22), disputationem sustinuit, et supremos illius celeberrimae Academiae conscendit gradus, iussu Ministri Generalis Gundisalvi a Balboa, qui Guardiano Parisiensi an. 1304 pro *Baccalaureato* praecipiendo proponit « dilectum in Christo Patrem Ioannem Scotum, de cuius vita laudabili, scientia excellenti, ingenioque subtilissimo, aliisque insignibus conditionibus suis, partim experientia longa,

(1) Vernul. *Orat.* cit.

(2) Maurit. Hybern. *Quaestion. Quodlib.* an. 1513.

partim fama, quae ubique divulgata est, informatus sum ad plenum » (1).

« Mox *Doctoris* insignibus laureatus, dein *Regens* creatus, *primum locum*, inquit Possevinus, *in Schola Parisiensi assecutus, Academiam illam multum illustravit* » (2), « ubi Doctor factus est famosissimus, qui ab Universitate Parisiensi, ob ingenii sui profunditatem, nomen DOCTORIS SUBTILIS sortitus est » (3).

9. — **Sanctitate refulget.** — « Scotus non minus miraculis, virtutibus, moribus et sanctitate conspicuus fuit, quam subtilitate ingenii » (4), « quem inusitatis favoribus Christus et Virgo Mater honestavit. Qui fide integer, spe firmus, charitate in Deum et proximum ardens, humilitate infimus, obedientia promptus, castitate et vitae puritate angelus, carnis afflictatione rigidus, paupertatis observantissimus, contemplatione caelestis, Deiparae cultus et defensionis studiosissimus, mori-

(1) Ex litteris Asculi datis XIV Kal. Decemb. an. 1304.
(2) Wading. ib. n. 26.
(3) Marian. Flor. l. cit.
(4) Alard. Gazeus O. S. B. *Speculum scriptorum*, Atrebati 1625.

bus innocens, hanc vitam laudabilem morte felici, disputatione labore fractus, pie clausit, summaque veneratione suorum et exterorum cultus est, ut coaevi Scriptores epitaphiorum, eiusdem discipuli et historici aetate propinquiores narrant » (1).

Hinc B. Amadeus in extasi vidit Ioannem Scotum Beatorum diademate Doctorum laurea ornatum, de quo testimonium accepit: « Qui est plenus sanctitate, quia primus exemit gladium suum pro Conceptione Immaculatae Virginis Matris et Reginae nostrae » (2).

10. — **Dei amore exardescit.** — His summatim de sanctitate Scoti *in genere* dictis, pauca de ipsius virtutibus *in specie* referamus. Ac in primis quod attinet ad *fidem*, *spem* et *charitatem*, totam plane vitam subtilissimae ac suavissimae, quam de iis tradidit, vere catholicae et seraphicae doctrinae perfecte conformasse, testantur unanimiter quique eius gesta recensuere.

(1) P. Herman. Crombach S. I. in oper. Ms. « *Annales eccles. et civil. metrop. Ubior. Col. Agryp.* in Processu vet. Nolano ». — Consonat Mathaeus Sosa, l. c. § 4. — Iacob. Bagnacav. Mag. Glis Conv. 1619, in *Ratione Studior.*

(2) Ex Proc. Nolano.

« Fides eius incorrupta, spes eius firma, amor in Deum continuis suspiriis actus » (1). — De *charitate in Deum* singalariter ait Possevinus S. l. in *Apparato Sacro*, Coloniae impresso an. 1608: « Certe cum illud Augustini de laude charitatis verum sit, *ille tenet quidquid latet et quidquid patet in divinis sermonibus qui charitatem servat in moribus*, haud mirum fuerit, si ingenium Doctoris Subtilis appellati, modestia et charitate praeditum, altissimos sensus eruere potuerit ad veritatem indagandam, ut christiano pectori hausisse a Domino sapientiam (certe integram mentem) coniici possit ».

11. — **Charitate in proximum plenus.** « Non obscurum sane *charitatis* argumentum, et inditae a Domino sapientiae proximis proficuae, illud quod de eo refert Gulielmus Worilongus (2), nimirum per Britanniam maiorem seu Angliam iter agentem occurrisse cuidam agricolae hordeum seminanti, et christiana pietate, eumdem fortassis iurantem, aut laboris impa-

(1) G. Crombach. l. cit.
(2) Worilong. in I. d. 38, qui scripsit circa annum 1440, et plures alii apud *Mapp. Subt.*

tientem, aeternae salutis et divinae legis monuisse. Cui indignabunde rusticus: « Ut quid frustra verba profundis? Illud persuasum et certum habeo, Dei adimplendam erga me voluntatem, et aeterna praescientia iam vidisse quidquid de me acturus sit: si salvare vel condemnare me statuit, mea inanis est opera, sive bona, sive mala; neque illa salvabit, neque ista condemnabit ». Excepit patienter vir pius perniciosum, et familiari retorsit exemplo: *Si divina*, inquit, *scientia, ut arbitraris, hanc necessitatem rebus imponit, ut quid hunc seminandi laborem assumis? Etenim si Deus praevidit nasciturum hordeum, sive semines, sive abstineas ab opere, nascetur: si vero non nasciturum praevidit, utique non nascetur, arenae itaque semina mandas.* Illum obmutescentem subinde pius Doctor instruxit » (1).

12. — **Peccata detestatur.** — « Peccata magna cura profligasse, et per multos annos, Deo auxiliante, a mortalibus cavisse, ex ipsis eius verbis deducunt quidam (2)

(1) Wading. l. c. n. 61.
(2) Tataretus in III. Sent., qui circa an. 1450 scribebat.

non inepte. Neque tamen servili timore, sed generoso Dei amore bellum hoc indixisse peccatis, inde scimus, quod ipse praeclare scripserit: *Non id curandum, quod creatura, sed quod Deus offendatur: quod ne committatur, eligendum potius in nihilum reduci, idque propter sincerum Dei amorem, non propter poenas gehennae fugiendas* (1). Nobilis sane doctrina, et charitatis excellentissimae argumentum, velle potius non esse, quam Deo offenso superesse. Hinc ille non frigide aut segniter, sed divini amoris ardore, mortales quosque pro veritate et virtute asserenda, ad mortem generose obeundam, multis cohortatur rationibus » (2).

13. — **Obedientiae exemplar.** — *Obedientiae* virtutem in gradu heroico in Mariano Doctore refulsisse sat probant alacritas et promptitudo pene incredibiles quibus Praelati mandata exequabatur ad unguem, et exequenda docebat, ac si Deus per ipsum loqueretur. « Obedientiae religiosae namque specimen dedit heroicum in celerrimo egressu ab urbe Parisiensi, prompto et expedito animo omnia relin-

(1) Scot. *Oxon.* IV. d. 50. q. 2. n. 8seqq. (ad sensum). (2) Wadding. ib. n. 60.

quens: civitatem amplissimam, celeberrimam Academiam, coenobium omnium gravissimum, amicos, discipulos, scripta, charos ingenii partos, cathedrae denique regendae non contemnendum honorem » (1)! « Cum enim Parisiis extra Conventum cum socio et aliis esset, et a Generali Ministro Obedientiales Litteras accepisset, quibus Scoto praecipiebat ut causa tuendae Conceptionis Immaculatissimae Virginis Coloniam pergeret, monenteque socio ut Conventum rediret, et Fratres, Patres, amicos, Universitatem, Doctoresque illius (ubi Cathedram primariam regebat) salutaret, eisque valediceret, respondit sapientissimus Doctor: *Pater Generalis iubet me ire Coloniam, non redire Conventum ad salutandos fratres*, statimque ab eo loco discessit, et continuo est iter Coloniae aggressus » (2). « Quis Doctor tam perfectae obedientiae extitit » (3)?

14. — **Altissima Scoti paupertas.** — « *Paupertatis* evangelicae rigidus fuit Sub-

(1) Wad. l. c.

(2) *Mappa Subtilis*, sect. II. — Marianus Florent. — *Martyr. Franc.* — Worilong, et omnes Scoti biographi. — Refertur etiam a Iulio Negroni S. I. in Commentar. ad *Regulas communes* Societatis, ed. III, Colon. 1617.

(3) Marian. Florent. l. c.

TILIS DOCTOR sectator: vili inductus tunica, nudisque pedibus peditando incedens, hinc illinc, et inde, ob causas Religionis et Immaculatae Virginis honorem, pauperrime peragrando, victui necessaria ostiatim ut mendicus et spretus pauper pro Eo qui pro nobis, cum dives esset, se fecit pauperem in hoc mundo, humiliter mendicabat. Ita enim de SCOTO et duobus aliis apostolicis viris eiusdem Instituti consodalibus, Alexandro Alensi et Richardo Mediavillano, censuit gravissimus et vetustus Scriptor atque acutus Theologus, Ioannes Maior in *IV. Sent. dist. 38. quaest. 12*, ubi haec habet: *Constat quod in itinere, ubi non habebant Coenobia, amore Dei victum, hospitium et transitum per Oceanum a Britannia in Gallias et e contra, petebant, in grande meritum sibi et aliorum aedificationem.*

« Quod omne de Subtilissimo Doctore IOANNE SCOTO venuste concinuit vetustum carmen sat tritum:

SCOTUS SUBTILIS *nomen subtilia donant:*
Quem vestis vilis, pes nudus, chorda coronant (1).

(1) *Mappa Subtilis*, sect. III. — Wading. l. c. n. 40. — *Martyrol. Franc.* ad d. 8 Nov. et alii plures.

15. — **Castitatem sollicite custodivit.** — *Castitatem* summo studio DOCTOREM MARIANUM coluisse, ipsius biographi unanimiter testantur: cuius rei argumentum praeclarum est sublimis missio a Deo ei collata, evincendi scilicet purissimae Dei Genitricis Conceptionem Immaculatam. Castitatis SCOTI eloquens testimonium reddit sequens saec. XIV epigramma ipsius effigiei ad sepulchrum appositum:

Huic humilis CASTO *Francisci chordula renes*
Strinxit, erat Sapiens, Presbyter officio,
Fervebat studio, nulli virtute secundus (1).

Virginitatis vero lilium toto vitae suae tempore diligenter sepire studuit rigida sensuum custodia, aspera corporis mortificatione, iugi fervidaque in Deum oratione, erga virginum Reginam filiali pietate. « Fuit, ait Vernuleus (2), angelicae puritatis ».

16. — « **In oratione pernoctans,** divinis nectaribus fruebatur; ibique divino consortio gaudens, in Libro et Verbo eructato a Patre magnalia, ex dulcissimo contemplationis studio, veluti Moyses de cali-

(1) Matth. Sosa, in *Vita Scoti.* — Wading. — Samaniago. l. II. c. 6. — *Mappa Subtilis,* et alii passim.

(2) *Orat.* cit.

ginoso monte descendens, eloquebatur » (1). « Magnae in eo virtutes omnes fuerunt, maxima vero vis Deum praecandi ac contemplandi » (2).

« Quoad *orationem* et *contemplationem*, id exercitium sibi erat, et altiori modo, familiare. Per diem integrum, et aliquando amplius, immobilis sedebat, feriatis sensibus, mente alta contemplatione in divina mysteria absorta transvolabat: irruentia undique phantasmata, corporearum similitudinum, mentis puritate sensuum functiones non requirente. Ad hanc *orationis* virtutem spectat, quod non tantum libros, maioresque Tractatus, sed brevissimas quasque materias, pia ad Deum prece claudat: Tractatum *De Primo Principio*, etiam ad singula capita, devota mentis in Deum ascensione inchoat; altissimo, de Primi divinis perfectionibus, seu attributis, ad Deum colloquio finit » (3).

17. — « **Circa pietatem Scoti in Deiparam** testimonium praebet ipsa Angelo-

(1) Sosa, ib.
(2) Vernul. *Orat.*
(3) *Martyrol. Franc.* ad d. 8 Nov. — Cf. nostr. edit. ad Claras Aquas 1910.

rum Regina, cuius ipse fuit fervens amator, laudator praecipuus, imitator devotus, ardentissimus cultor, acerrimus propugnator, et primus vindex et victor, SUBTILI MAGISTRO apparens, et ipsum sibillans suum propugnatorem acerrimum fuisse futurum, ut n. 6. retulimus. Quod etiam satis palam ostendit miraculum de inclinatione Virginis Imaginis sacrae, de qua *Seraphicum Armamentarium* mentionem hisce verbis, sub pag. 563, limpide agit: *Cum Doctor Subtilis Parisiis ad defendendam publice Immaculatam Virginis Conceptionem pergeret, ante Deiparae Imaginem illam orationem effudit: Dignare me laudare te, Virgo sacrata, etc. Sacro itaque defensori suo caput inclinavit, quo gestu permanet etiam nunc* » (1).

« Subtilissimus DOCTOR SCOTUS multum fuit devotus, sive in hoc (videlicet, in defensione Conceptionis), sive in omnibus, *erga Virginem Sanctissimam*, ob quam devotionem recipere meruit illam inclinationem capitis, quam ei fecit imago sancta, ad portam Universitatis Parisiensis posita,

(1) *Mappa Subt.* — Petrus Montanus: *Congeries devotionum*, etc. Antuerpiae 1569.

qualis usque nunc remanet in signum istius miraculi » (1).

« Ut quilibet agnoscat qualem devotionem habuit SUBTILIS DOCTOR circa VIRGINIS CONCEPTIONEM, hoc tacere nolo. Nam ipse exsistens Parisiis, proposita quaestione coram Universitate, pro maiori parte omnes Virginem conceptam esse cum peccato originali concludebant; sed praedictus Doctor, audiens talia, licet esset parvae staturae inter illos magnates, attamen omnibus altior subtiliorque intellectu, accinctus erat gladio Spiritus Sancti; omniaque dicta eorum recitavit, addens innumerabiles rationes, concludensque, *Virginem fuisse conceptam sine omni peccato.* Omnes ergo stupefacti de tam subtilissima intelligentia, velut stella matutina inter illos refulgebat; et quoniam saepe ac saepius nomen est consequens rei, voluerunt ut de caetero Scotus DOCTOR SUBTILIS vocaretur, et hoc cum magna reverentia... Et ideo *qui me elucidant,* sicut DOCTOR SUBTILIS, *vitam aeternam habebunt* » (2).

---

(1) P. Alphonsus a Toleto Ord. Minimorum an. 1616.

(2) Ex Sermone S. Bernardino Senensi attri-

Hanc Scoti summam in Virginem devotionem depraedicat quidam Chartusianus in *Dialogis* anno 1485 conscriptis (1): « Magister Ioannes Scotus, Doctor Subtilis, excellentissimis merito comparandus. Hic multum dilexit honoravitque Virginem dignissimam Christi Matrem, eamque absque macula originalis culpae conceptam fuisse valenter defendit, praedicavit ac docuit, atque contra oppositum astruentes constanter se opposuit et irrefragabilibus rationibus convicit ».

« Fertur ipse in diebus vitae suae ore omnium publica voce vocari ab omnibus *devotus Virginis* per antonomasiam, defensor Immaculatae Conceptionis: imo etiam per parietes ad sui honorem ipsi scriptum tale encomium videbatur » (2). — Merito itaque Ludovicus Carvajal an. 1534 B. V. Mariam sic loquentem inducit: « Subtilis ille Doctor et innocentiae meae amator in-

buto. — Eadem refert circa an. 1440 Gotschalcus Holen O. S. A. in Sermone de *Conceptione*, ed. Hagenaw an. 1517, Michael Carcano O. F. M. circa an. 1460 et Marian. Florent l. c.

(1) Apud Martene, tom. VI. *Veter. Script.*

(2) Ludov. Manganelli: *Discursus praedicabiles*, an. 1630. — Refert etiam Ludov. de Rebolledo an. 1608.

comparabilis *Ioannes Scotus* »; frequentes vero sunt sacrae imagines aere sculptae, in quibus B. Virgo Maria Immaculata Scoto alloquens apparet: *Bene scripsisti de me, Scote.* Hinc Doctor Marianus vulgo audit « qui primus pro Immunitate Virginis Mariae usque ad mortem decertavit, propter quod Deus exaltavit in gloria (1) ».

18. — **Scoti modestia celebratur.** — « Haud mirum fuerit, ait Possevinus (2), si ingenium Doctoris Subtilis, modestia et claritate praeditum, altissimos sensus eruere potuerit ad veritatem indagandam; nunquam enim suam sententiam profert in aliorum iniuriam vel depressionem, quin quorum aut errores convellit aut opiniones discutit, adeo id modeste et plerumque suppresso nomine facit, ut christiano pectore hausisse a Domino sapientiam coniici possit ». « Scotum omnes alii Doctores sequentis temporis venerati sunt propter modestiam et subtilitatem eius ingenii » (3). Quippe « semper modestissime suam sen-

(1) Ferd. Caldera, Ord. Minimorum: *Devotio B. Virg.* 1632.

(2) *Apparatu sacro*

(3) Vinc. Fassarius S. I. *Immaculata Deiparae Conceptio theologicae commissa trutinae,* 1639.

tentiam, absque aliorum iniuria, proposuit » (1), « et hoc cum magna modestia et nulla irreverentia » (2).

19. — **Humilitas.** — « *Humilitati* Scotus studuit quam diligentissime: omnia dicta et facta huic virtuti ita attemperabat, ut nihil ei saperet quod sanctae humilitatis sale conditum non esset. Scripta eius ubique humilitatem spirant: dum alta tractat mysteria ad sobrietatem usque sapit » (3). « Cum loquebatur, loqui ipsa humilitas videbatur; cum ageret quippiam, quidquid esset, ordinare illud humilitas credebatur » (4). « Mater haec virtutum humilitas, quam Scotus reverenter in vita sua semper coluit, numerosam in illo genuit caeterarum virtutum catervam: utpote obedientiam, paupertatem, castitatem, Dei timorem, aut amorem, devotionem erga Deum eiusque Sanctissimam Matrem, fidem, spem et charitatem » (5). Hinc Ioannes Ger-

(1) Illum. de Oddis O. M. Cap.
(2) Ioan. a S. Th. O. P., *Curs. theol.* t. I. d. 1. a. 3.
(3) *Mappa Sub.* — Matthaeus Ferchius, Paulus Scriptor (1506), etc.
(4) Nicol. Vernul. *Orat. cit.*
(5) Anton. Bruodinius O. F. M.: *Armamentarium Theolog.* Pragae 1676.

son circa an. 1420: « Placuit huius Doctoris inter caeteros meminisse, quoniam ipse non singularitate contentiosa vincendi, sed *humilitate* mihi visus est... ».

20. — **Patientia.** — « Humilitati affinis est *patientiae* virtus in calamitatibus aequo corde perferendis praefulgens; cuius etiam heroycum praebuit specimen SUBTILIS DOCTOR, quando sub Eduardo primo Angliae Rege (Longs Kanks) miserabilem servitutem sustinuit, ut liquet ex Chronicis Coelestis Religionis Sanctissimae Trinitatis per R. Patrem Magistrum Ioannem de Figueras Carpi, alias a Sancto Roberto, sub pag. 145, ubi sic: *Ex Monasterio Dunfrisii, Ordinis Minorum Sancti Francisci, duodecim Sacrae Paginae celeberrimos Magistros abduxit, et ut funestissimae et acerbissimae captivitatis expers esset duodecimus ex his* BEATUS IOANNES DUNS SCOTUS *servitutem miserabilem sustinuit* » (1).

21. — **Supernis charismatibus donatum** fuisse SUBTILEM DOCTOREM liquet ex *B. V. Mariae* sibi dignata *apparitione* (vid. n. 6), ex materna Ipsius dum Sorbo-

(1) *Mappa Subt.*

nam ad certamen iret marianum condescensione (n. 17), et ex sequentibus relationibus.

Puer Iesus *Scoto apparet.* — « Hic in Nativitate Domini nostri Iesu Christi, quodammodo supra seipsum contemplatione raptus, parvulum Filium, qui pro humani generis salute carnem sumpserat ac tamquam nihilum se fecerat, contemplans, dicebat verba *Cantic.* (cap. VIII v. 1): *Quis det mihi te fratrem meum sugentem ubera Matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer te, et iam me nemo despiciat!* Haec dulcissima verba, omni suavitate plena, medullitus degustans, ore petebat illud sibi dari: non tantum in fratrem de Virginis utero, sed etiam ut parvulum in Matris gremio. Ecce ita cogitans, vidit Filium parvulum, quem insequens, eum reduxit in angulo, cui dixit: *Tu amplius fugere non vales.* Cui Parvulus: *Tu,* inquit, *qui parvus es, quaeris me fratrem tuum; scito me esse Christum hodie natum.* Quo dicto, amplexatus osculatusque est eum, et disparuit. « Hoc speciale privilegium meruit a Filio qui Matri ab ineunte aetate, similiter sibi gratiose apparenti (vid. n. 6),

omne obsequium devovit et fideliter adimplevit, Immaculatae Conceptionis Eius validissimus propugnator et coelestis Achiles effectus » (1).

« Et ex tunc Magister IOANNES in maiori virtute proficiens, amore ipsius parvuli Iesu ac suae pauperrimae Matris, discalceatus semper incessit, indumenta de novo numquam usus, ac carnes comedere recusans, sanctissime vixit » (2).

Suspensus in aere praedicat. — In ferventissimis ad populum concionibus, « instar torrentis, omnium animos in Deum rapiebat, et quasi pleni theatri frenos in manu tenuisset, ita omnium mentes incitato cursu ad res coelestes et nullo amorum tractu desituras pertrahebat. Neque rector ac moderator hominum Deus cessavit signis ostendere opera et labores Servi sui unice Sibi grata acceptaque esse. Si-

(1) Hugo Cavellus, ex *Processu* veteri Nolano.
(2) Marian. Flor. in Processu Nolan. an. 1710. — Huius facti memoria sat antiquis imaginibus exprimitur, fitque in opere *Medula Evangelica* P. Henrici Junge an. 1507 edito. — Exstat pictura saec. XVII in choro Aracoelitano Romae cum hac inscriptione: « Divinum Natum ferre meretur Ioannes Duns Scotus languens totus amore Dei ».

quidem, cum ad ipsum audiendum ea confluxisset hominum unda, ut is licet ex editiore loco verba faceret, a tanta populi multitudine aegre aut nullatenus conspici posset, ecce e terra, tum divinus ecclesiastes, tum ipse suggestus derepenti ab omnibus vi divina visus in sublime attolli. Quod prodigium eam praesenti concioni admirationem peperit, ut ab eius ore velut Angeli de coelo dicentis penderent omnes, quorum etiam animas sua divina eloquentia, quasi quibusdam catenulis, in quam volebat partem deducebat » (1).

Coelestis sapientiae dono SCOTUM fuisse ditatum, supra iam (n. 7) ex Cornelio a Lapide commemoravimus, asseruntque plures, tum ex facilitate qua ducenta et amplius difficillima argumenta in solemni sorbonica disputatione memoriter recitavit, sapienter solvit, tum ex multitudine ac profunditate librorum brevi temporis curriculo scriptorum.

22. — **Immaculatam B. V. Mariae Conceptionem verbo et scripto propu-**

(1) Michael Hoyerus, O. S. A. *Oratio encomiastica*, etc. Romae denuo edita 1906 et Emmo D. Sebastiano Cardinali Martinelli O. S. A. nuncupata a P. Francisco Paolini Post. Gli O. F. M.

gnat. — Tot itaque donis naturalibus, acquisitis et divinitus inditis ornatus cum esset « sanctissimus Doctor et una subtilissimus Ioannes Scotus Ordinis Minorum gloria » (1), dignus inventus est « quem Virgo Maria elegerit ex omni carne defensorem sui honoris » (2), prout perstrictim ipsius discipulus Landulphus Caraciolus, Archiepiscopus Amalphitanus (3), sequentibus enarrat:

« Dominus Noster Iesus Christus Scotum Doctorem eximium Ordinis Minorum Parisiis destinavit, ubi, Apostolico iussu, fuit facta publica Disputatio de huiusmodi Conceptione Virginis; qui quidem Scotus, confutatis rationibus et argumentis adversariorum (4), ita Conceptionis Virginis innocentiam defensavit, quod adversarii omnes

(1) Isidor. Dalus, Doct. Conimbr. 1640

(2) Ib.

(3) In tractatu *de Conceptione Virginis*. — Landulphus obiit an. 1351. — Concordat *Officium de Immaculata Conceptione* a Beato Bernardino de Bustis O. F. M. compositum et a Sixto IV, eiusdem Ordinis, approbatum per Breve diei 4 Octobris 1480, et Marian. Florent. l. c.

(4) Fertur ultra biscentum fuisse argumenta, quae omnia memoriter retinuit, singulisque satisfecit. — Ludov. de Miranda 1626 ex Pelbarto in *Stellario*.

obmutescentes defecere in disputando. Quapropter opinio Minorum a Parisiensi studio illico approbatur. Scotus vero, Doctor subtilis propter hoc appellatus, laetus ad propria se recepit ». — De quo Gerardus Renerius, Ord. Praedic., circa annum 1330 scribebat: « Fuit saltem in Studio Parisiensi *primus* seminator praedicti erroris », videlicet Immaculatae Conceptionis B. V. M.; eumque Emus D. Card. Alimonda appellare haud cunctatus est *Isaiam* vel *Ezechielem* Immaculatae Conceptionis (1).

Memor verbi virgini Matri (vid. n. 6), magis cor Subtilis Doctor intra se in dies concaluit, et in meditatione illibatae puritatis ignis amoris filialis mirifice exardescebat, quo cunctos cupiebat inflammari. Verbo et scripo Immaculatam B. M. Virginis Conceptionem propugnare pro viribus est aggressus, fideles populos e sacro suggestu, ex cathedra discipulos innumeros eam docens, et omnigeno argumento firmans. Quod Oxonii prius, Parisiis dein, solemni in congressu Doctorum, summa cum laude perfecit. « Qui de publico hoc

(1) *Il Dogma dell' Immacolata*, Torino 1886, p. 494.

eius congressu scribunt, illud singulare et memorandum commemorant: quod dum ad disputationis locum procederet, coram obvia beatae Virginis statua marmorea breviter oraverit, eiusque opem postulaverit, simulacrum vero inclinato capite significavit supernum ei non defuturum auxilium. Communis ita fert populi parisiensis traditio, ipsaque imago rem confirmavit patenti, et usque in hodiernum diem perseveranti, capitis inclinatione (1). Nihil profecto SCOTI nomen reddidit illustrius quam suscepta haec pro Beatae Virginis indemnitate tutela; nam et ex hac disputatione DOCTORIS SUBTILIS agnomen adhaesit, et perennem gloriam acquisivit. Quamquam enim in theologicam facultatem plurimas invexerit

(1) « Quam ad devotionem erga Virginem propagandam fecit aere insculpi, et in Gallia et in Italia distribui Ven. Franciscus Gonzaga, tunc Minister Generalis. Quod venerationem etiam denotat erga IOANNEM SCOTUM, cum B. Virgo suum amorem erga hunc suum fidelissimum servum capitis inclinatione monstraverit, et permanentia illius statuae marmoreae sic inclinatae contra artis regulas, ut fert constans traditio populi Parisiensis, perpetuum Sanctitatis SCOTI etiamnum praebeat monumentum, ut ait *Nitela Francisc. Relig.* » *(Ex Processu veteri Nolano).*

novas, et antiquas innovaverit sententias, ex hac una de MARIAE Immaculato Conceptu, tamquam proprio stemmate, gloriosius enitescit, et pene omnibus posterorum votis collaudatur » (1). « Quod pertinet ad sententiam illam quae tuetur Virginem beatissimam in sua Conceptione ab omni originali culpa praeservatam, scimus Ioannem Duns SCOTUM, Doctorem cognomento SUBTILEM, de cuius sanctitate egregium habes testimonium in *Chron. Min.* p. 2. l. 7. c. 3, acerrime hanc sententiam tutatum esse: quam amplexati sunt eius discipuli Franciscus Mayro, Doctor Illuminatus, et universa schola Scotistarum, quin et reliqui omnes Ordinis Minorum, qui post SCOTI aetatem fuerunt » (2). « Ioannes SCOTUS, Doctor SUBTILIS, devotissimus huius Mysterii, cum valore sui ingenii profundi, spiritu miraculoso, impulsu et favore Dei, eiusque Matris adiutus, quod manifestum fuit per illud tam clarum et perseverans prodigium, quod adhuc hodie videtur in

(1) Wading. ib. n. 35.

(2) Petrus Ant. Spinelli S. I. Neapol. 1613. — Consonat Iacob. Granado S. I. *De Immaculata*, etc. Hispali 1617. — Salmanticens. *Cursus Theolog.*, innumerique alii.

imagine parisiensi. fecit ut haec sancta opinio reciperet novum splendorem» (1).

Audiamus Excmum ac Rmum D. Aloysium Canali b. m. quondam Ordinis Fratrum Minorum Generalem Ministrum, dein Ptolemaidensium Archiepiscopum, ita de meritis DOCTORIS SUBTILIS et Franciscanae Scholae coram amplissimo Ordinis Senatu in Comitiis Generalibus an. 1889 ad S. Antonium de Urbe coadunato disserentem (2):

« Submisse ergo concludam, sententiam de sanctificatione Virginis post originale peccatum contractum fuisse communem in Scholis saeculi XIII, atque a celebrioribus Doctoribus illius temporis amplexatam, secutam atque defensam. Idque quia sententia de immunitate Virginis a peccato originis putabatur aliena (ait Caietanus) *a doctrina antiquorum Doctorum, et a doctrina Sanctorum communiter.*

(1) Ioan. Pineda S. I. 1616. — Ildeph. Flores S. I. *Commentarius litteralis*, etc Antuerpiae 1661.

(2) Ampliorem videre poteris relationem in nostro opusculo « *B. Ioannis Duns Scoti Doctoris Subtilis ac Mariani Vitae Compendium* » — Ad Claras Aquas 1907. Pag. 40 seqq.

« Quomodo igitur pia sententia de Immunitate Virginis a peccato originis processit ita a saeculi XIV exordio, ut pedetentim ad se traxerit Theologos, Universitates, Academias, Ordines Religiosos, Principes, populos, auctoritatem etiam Ecclesiae? Oh praeclaram Beati Francisci sobolem! Te, numquam dignis praeconiis satis laudatam, ambabus ulnis amplector, tibi omnia fausta praenuntio! Ex te siquidem prodiere viri illi doctissimi, qui MARIAM beatissimam praedicaverunt, eiusque privilegium constanter patrocinati sunt! Gloria haec prae omnibus excelsior!

« Huius autem generosae cohortis dux fuit IOANNES DUNS SCOTUS Ordinis Minorum, ob acre suum ingenium dictus DOCTOR SUBTILIS (1). Hic, ut bene nostis, de adversariis Mariani privilegii triumphum

(1) « Qui primus Scholasticorum (eorum saltem quorum habemus opera) pro tuenda hac veritate, felici sorte in arenam descendit, ex tunc quae piae sententiae sectatoribus Dux constitutus est ». — Salmant. *Cursus Theolog.* tom. IV. q. 81, tract. 19 n. 208. — « Qui eam scholastico more insignius affirmare coepit fuit IOANNES DUNS SCOTUS, hoc sub titulo, etsi alii deessent, conspicabilis et clarissimus Doctor ». — Lezana O. Carmel. Excalc. *De Immac. Concept.* c. 2.

egit prius Oxonii, dein Parisiis, ac denique Coloniae Agrippinae. Quaestionis sensu optime comprehenso, momentis hinc et inde ad trutinam revocatis, Scripturis et Patribus profunde scrutatis, omnibus peracuto ingenio perpensis, sententiae tunc in scholis communi modeste, ut ipsi moris erat, sese opposuit, sequentia ponens pro fundamento: *Deus potuit facere quod ipsa* (Beata Virgo) *nunquam fuisset in peccato originali; potuit etiam fecisse ut tantum in uno instanti esset in peccato; potuit etiam facere ut per tempus aliquod esset in peccato, et in ultimo instanti illius temporis purgaretur* (1). Post haec suam mentem non assertive, sed dubitative aperit his verbis, quae miram eius humilitatem patefaciunt: *Quid autem horum trium, quae ostensa sunt esse possibilia, factum sit, Deus novit: si auctoritati Ecclesiae, vel auctoritati Scripturae non repugnat, videtur probabile quod excellentius est attribuere* MARIAE (2). Valde cautus, ut quisque

(1) *Oxon.* III. d. 3. q. 1. n. 9.

(2) Ib. n. 10. — « Qua modestissima tantaque subtili responsione et nos multa docuit, et ipse pius et humilis seipsum subtilem et sapien-

videt, ipse incedit, quia in communem sententiam ac in omnes Scholae Parisiensis Magistros insurgebat. At, quaero, pari ne modo sese gessisset, si revera Alexander Halensis, Divus Thomas, Seraphicus Bonaventura, caeterique celeberrimi illius saeculi Doctores, ut vellent neoterici, praeservationem Virginis a labe originis asseverassent? Minime hercule! Caute itaque ac timide SUBTILIS DOCTOR processit prius ob adductam rationem, sed postea, abruptis moris, in eodem loco loquens de merito Christi in primo instanti suae Conceptionis, ait: *Beata Virgo Mater Dei numquam fuit inimica actualiter ratione peccati actualis, nec ratione originalis; fuisset tamen, nisi fuisset praeservata* (1). Cumque, fervente controversia, catholicorum animus abhorreret vel a suspicando in Virgine originale peccatum, acuit ingenium suum, profundius studuit quaestioni, et ad

tem superavit». — Salmantic. ib. — «Scotus ipse, subtilissimus ita et modestissimus Doctor, adeo sobrie et caute rem istam tractavit, ut mirandum posteritati de hac re exemplum reliquerit, et multum in brevibus his verbis nos docuit». — Ioannes a S. Thoma O. P. *Cursus theolog.* t. I. d. a. 3.

(1) *Oxon.* ib. d. 18. n. 13.

hanc devenit conclusionem: MARIA Mater Dei in primo instanti suae Conceptionis, id est in illo instanti, in quo eius anima unita fuit corpori, contraxit originalem maculam, vel quia Deus *non potuit* eam praeservare, vel quia *non decuit,* vel quia *noluit:* at nullum horum trium admitti recte potest; ergo *fecit*, id est eam reapse immunem reddidit ab omni culpa, ita ut nec per momentum obnoxia fuerit peccato, et ita exempta a lege omnibus Adae filiis communi (1).

« Quam conclusionem, cum e suggestu Parisiensis Universitatis primus asserendo proclamaverit et defensaverit, contra, ut dictum est, opinionem communem, propugnare eamdem debuit, ac de eadem publicam reddere rationem. Quod et viriliter fecit in solemni disputatione quam ibi tenuit. Et primo quidem probando, ut videre est in III. Sent. (2) dist. 3. quaest. 1., non obstare auctoritati Scripturae sententiam suam. In medium ipse profert textus pro adversa parte, eosque ad nihilum redigit; nam si hi legem generalem innuunt, quod

(1) Id. ib dist. 3.
(2) Scil. *Oxon.* –

omnes ab Adamo procreati peccatum contrahunt originale, non excludunt tamen aliquam exceptionem pro singulari creatura, quemadmodum quamplurimis eiusdem Scripturae exemplis constat quoad facta analoga. Nonne Deus auctor naturae simul et gratiae? Nonne ipse huius gratiae dispensator, sicut post infusionem animae, ita et in primo instanti infusionis? *Ita exponendae sunt auctoritates*, ait ipse, *quod omnes naturaliter propagati ab Adam sunt peccatores, hoc est ex modo quo habent naturam ab Adam habent unde careant iustitia debita, nisi eis aliunde conferatur; sed sicut posset post primum instans conferre ei gratiam, ita posset et in primo instanti* (1). — Secundo, nec ratione Redemptionis, qua omnes filii Adae indiguerunt et indigent, obstare piam sententiam auctoritati Scripturae, demonstrat Scotus noster. Nam « Maria (sunt eius verba) *maxime indiguisset Christo ut Redemptore: ipsa enim contraxisset peccatum originale ex ratione propagationis communis, nisi fuisset praeventa per gratiam Mediatoris,*

(1) Id. ib. n. 14.

et sicut alii indiguere Christo, ut per eius meritum remitteretur eis peccatum iam contractum, ita illa magis indiguit Mediatore praeveniente peccatum, ne esset ab ipsa aliquando contrahendum, et ne ipsa contraheret (1). Quare, iuxta DOCTOREM SUBTILEM, MARIA, gratiae plenitudine praeventa, a Christo Redemptore ne peccatum contraheret, large abundantius et excellentissime participavit infinitis meritis ineffabilis Redemptionis.

« Quod si Virginis immunitas a labe primaeva non obstat auctoritati Scripturae, nec auctoritati Ecclesiae obstare potest, ac ideo maximopere *decuit*. Ita impavide progreditur Doctor noster, et amplissime conclusionem suam roborat argumentis a dignitate Christi depromptis, cuius MARIA est Mater inclita, ...

. . . . . .

At ecquis dubitat vel dubitare potest, concludit DOCTOR MARIANUS, id quod valde decebat, Deum voluisse ac fecisse?... *Potuit* ergo Deus; *decuit* ac *voluit* MARIAM Matrem Divini Verbi Incarnandi ab ae-

(1) Id. ib.

terno praefinitam, immunem ex singulari privilegio ab originali peccato.

« Quam thesim a IOANNE SCOTO positam, pugnanter in scholis certatam, propugnatamque a validis adversariis, *suam fecit Ordo Minorum,* viriliter sex saeculorum cursu certans, auctoritate et nomine tanti Magistri, pro Immaculata Deiparae Conceptione.

« Caeterum scotistica sententia ita sensim sine sensu evasit communis, ut, teste Aureolo (1), post triginta annos a *disputatione* SCOTI in universitate Parisiensi festum celebraretur *Immaculati Conceptus* B. VIRGINIS MARIAE.

« Et hic praetereundum non est, SCOTUM in hac controversia maximam ac singularem laudem adeptum esse, et per ipsum Franciscanam Scholam. Aperuit namque viam *subiectivo illi progressui* scholasticae Theologiae, qui ope scientiae obtinetur. Dari namque huiusmodi progressum, acuto mentis suae oculo vidit Doctor noster; quia fidei veritates revelatae, quo altiores, eo foecundiores et conclusionum feraciores sunt.

(1) In Tract. de Concept. Mariae Virg.

Cum autem ex una parte ab eo suffulta *pia sententia nova esset,* et teste Caietano *aliena a doctrina antiquorum Doctorum et Sanctorum,* et ob hanc rationem reiecta a celebrioribus Scholasticis; ex alia vero parte, *nihil,* fatente Caietano ipso, *sustineret contra fidem,* SCOTUS, ope scientiae, e veritatibus explicitis fidei privilegium infert MARIAE, argumentis e ratione theologica depromptis viriliter sustinuit, ab obiectisque defendit, tamquam consequens omnipotentiae et sapientiae Dei, dignitatis Christi et excellentiae ipsius MARIAE. Progressus sane legitimus, qui meruit benedici a Deo, approbari a Sede Apostolica, ac demum coronari solemni dogmatica definitione! Progressus, quem Franciscales sedulo foverunt semper omni studio, vestigia fideliter sectantes inclyti eorum Ducis.

« Ita autem sedulo foverunt, quod pia sententia dicebatur communiter *Opinio Minorum* et Religio Seraphica *vexillifera* in hac controversia. — *Vexillifera* sane *Seraphica Religio* in controversia de Immaculata Virginis Conceptione; unde vix reperies vel in rudi populo qui id ignoret, et in historicis qui de Franciscalibus non loquatur.

« Re quidem vera: quis unquam non dicit *vexilliferam Seraphicam Religionem* in tuenda doctrina de Immaculato Deiparae Conceptu, cum eius innumeri et celeberrimi Doctores semper et ubique parati sunt inventi ad tela repropulsanda adversariorum in Virginem Immaculatam? Paratos etenim eos invenit Ioannes de Montesono, quando anno 1387 publici iuris verbo et scripto fecit theses negantes Immaculatum MARIAE Conceptum, Doctoris Angelici suffultus auctoritate, ac una simul haereticos dicens cum Alberto Magno adsertores immunitatis VIRGINIS ab originali labe: vi enim argumentorum pressus silentio fuit damnatus, variaeque eius theses censura notatae. Paratos eos invenit Vincentius de Bandellis, quando anno 1475 in solemni disputatione Romae habita coram Summo Pontifice Sixto IV, ubi Franciscus Nani de Brixia, Generalis Minister Ordinis Minorum, cognomen *Samsonis* sortitus est ob suum in arguendo acumen, in respondendo facilitatem, et in dissolvendis adversariorum obiectis miram dexteritatem; cum etiam Ferrariae anno 1482, ubi praesentibus innumeris Doctoribus Minoritis et aliorum Ordinum,

praefulsit Bartholomaeus Feltrensis (1), qui Baudellum asserentem praeservationem MARIAE ab originali culpa esse contra fidem, erroneam, haereticam, impiam, item peccare et haereticos esse qui eam defendunt vel affirmant (2), rationum pondere fregit, plaudentibus omnibus. Utique, utique! quovis loco, quavis aetate, adversarii privilegii Mariani Franciscales Doctores paratos invenerunt ad tuendam piam eorum sententiam, ad sollicite custodiendam pretiosam eorum haereditatem.

« Quid autem dicam de tot tantisque aliis documentis, quae *Seraphicam Religionem vere vexilliferam* in re nostra luce clarius demonstrant? Ecquis omnia effari digne poterit? Ordines, Congregationes, Confraternitates ab IMMACULATA MARIA appellatae, a Minoritis vel erectae, vel promotae, vel propagatae..., ingentia opera typis edita a Scriptoribus Franciscalibus, vel in defensionem, vel in laudem privilegii MARIAE, vel in aedificationem fidelium, vel in devotionis et amoris stimulum erga Vir-

(1) Wadd. tom. 14. pag. 310.
(2) Vid. Perrone, *Disquisit. theolog.* etc. p 23. in nota 2.

ginem benedictam...; monumenta ubique erecta in eius honorem, aliaque huius generis, stant in signum perenne affectus Minoritarum erga MARIAM IMMACULATAM, et fidelitatis in sectando vestigia eorum Ducis IOANNIS SCOTI. Post enim SCOTI triumphum *pia doctrina* nova in dies luce effulsit: et ab ipso SCOTO Doctores insequentes arma praecipue mutuati sunt ad certandum hoc bonum certamen; at Seraphicus Ordo prae aliis enituit. Audiatur Cl. P. Io. Perrone S. I.: *Minoritae Scholae Scotisticae addicti eam* (piam sententiam) *sibi peculiari ratione vindicandam sumpserunt* » (1).

« At pervenit tandem illud a Deo praefinitum tempus, in quo *Opinio Minorum* tot tantisque tentaminibus probata, certis fidei fundamentis innixa, Doctorum auctoritate suffulta, a Sanctis admissa, a fidelibus culta, a Romanis Pontificibus et a sensu universalis Ecclesiae approbata, solemniter definita est de fide credenda: et ita Schola Franciscana fulgida corona redimita, gloriam maximam, quam alteri num-

(1) Loc. cit. pag. 18.

quam dabit, adepta, sub umbra Immaculatae Patronae considere tandem potuit post tot tantosque exantlatos labores. Die siquidem 8ª Decembris 1854 Pius PP. IX (1) fel. record. in plenario Ecclesiae consessu, solemni ac infallibili suo decreto proclamavit *doctrinam quae tenet Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse, singulari Omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Iesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter, constanterque credendam.* Quo fidei articulo solemniter pronuntiato, totus in orbe terrarum mundus exultavit, et ubique cantatum est Domino canticum novum, eiusque Immaculatae Matris resonuerunt praeconia. Ordo autem Minorum, gratias agens Deo pro parta victoria ad honorem et laudem Mariae, illa ipsa die per suum Supremum Moderatorem, lilium argenteum Pontifci obtulit festive aiens: *Quod diu a saeculis, Beatissime Pater, speciali devotione tota exoptabat*

(1) Tertii Franciscalis Ordinis alumnus.

Franciscalium Familia, illud ipsum hodie infallibile Apostolici oris tui complevit oraculum. Haec propterea Seraphica soboles laetabunda divinam semper exorabit Maiestatem, ut iugiter Sanctitatem Tuam in bonum Ecclesiae universae incolumen servet; et ego una cum meis hisce collegis (1), cliens obsequentissimus Sanctitatis tuae, nomine trium Ordinum Seraphici Patriarchae Francisci, qua eius, licet indignus, Successor offero lilium, symbolum quod est puritatis omnimodae in primo instanti conceptus Immaculati Beatissimae Virginis Mariae».

Hucusque laudatus Excmus D. Canali.

« O Virgo Maria, quis tuae fuit Conceptionis Immaculatae Defensor? Clientulus tuus Scotus, quem Doctorem Subtilem fuisse fecisti. Cuius Doctoris doctrina a naevo originalis peccati expers fuisti? Doctrina Servi tui Ioannis Duns, quem invenis iuxta cor tuum. Ergo merito eum uno omnium ore appellant docti Marianum, Vexilliferum et Ducem » (2).

(1) Aderant etiam Superiores Generales Conventualium, Capuccinorum et Tertiariorum Regularium.

(2) Ant. Peres, Ep. Urg. in tract. *De B. M. V. Conceptione,* Vallisoleti 1618.

23. « **Coloniam obediens petit.** — Ex alacritate qua. Superiorum obsequens votis. Oxoniensibus valedixerat SCOTUS, ut Parisios peteret, Sorbonam relinquit paucos post annos, Coloniam ire iussus, ad haereticos begardos Cebellandos, novae Scholae fundamenta constabilienda (1), Conceptionis Immaculatae sententiam tuendam.

Tantam in obediendo promptitudinem ab Illo abs dubio didicerat, qui pro nobis obediens usque ad mortem factus, et in formam servi exinanitus, ex Virginis Matris sanctissimis ulnis haud semel ad Doctoris SUBTILIS brachia descenderat, ut in solemniis Natalibus Parisiis accidisse testantur Scriptores (Vid. n. 21).

« Cuius postmodum Coloniae Clerus adventum sentiens, universus ei obviavit » (2), ubi et « Theologiam cum admirabili quodam acumine docebat » (3).

Refert Matthaeus Sosa ex Ferchii auctoritate, « quod Summus Pontifex Cle-

(1) Pitsaeus, *De Scriptoribus Anglicis* — Faciunt cum quamplurimi Coloniensis Agrippinae facultatis auctorem ». — Henr. Willot in *Atheneo*, Leodii 1598.

(2) Marian. Florent.

(3) Epist. nuncup. Oper. Dionysii Carthus, ed. an. 1535.

mens V, ad confutandos errores et haereses Beguinorum aut Bagardorum et Aldiverti Galli, Balchi et aliorum, quae in partibus Germaniae Ecclesiam inficiebant, SCOTUM constituit censorem, qualificatorem, correctorem et talium errorum et haeresum damnatorem, ac pro veritate catholica et fide tuenda supremum praesidem et Ecclesiae delegatum et iudicem ».

24. — **Pie obiit.** — Coloniam appulsus, vehementer exarsit in Christi Iesu Matrisque Immaculatae hostes:

Concepta est Virgo primi sine labe parentis:
Hic tulit; hic haeresi praelia dira dedit,

referunt coaeva carmina insculpta apud Subtilis Doctoris sepulchrum. At

Tempora post Christi(1) propria dulcedine lethum
Venit atrox raptim carcere composito.

« Plurimis namque sacrarum actionum, concionum, disputationum et scriptionum ad fidem illustrandam, mores corrigendos, religionem amplificandam, posteros instruendos, meritis et virtutibus plenus, consummatus in brevi explevit tempora multa, donec ei pro temporariis laboribus Deus

(1) An. 1308.

aeternam requiem offerre, ac e terris raptum in coelum, ut pie credimus, evehere dignatus est. Itaque hoc anno (1308), VI. Idus Novembris, ipsa omnium Sanctorum octava die, ad Sanctorum omnium communionem evocatus est » (1), « puritatis originalis Virginis singularis assertor ac propugnator venerandus, et nunc pro meritis magnus in regno coelorum » (2); « vitam hanc mortalem et miseram cum felici et aeterna commutavit vir flagrantissimo in Virginem studio, eiusque Conceptionis ab originali macula purissimae singularis patronus, cuius eximias virtutes ac praeclara opera, scripta et encomia innumeri pene referunt auctores » (3). — « Anno Domini 1308, VI. idus Novembris, obiit clarissimum Ecclesiae et Ordinis sidus, inter omnes Theologiae Doctores praestantissimus, Fr. Ioannes Duns, cognomento Scotus, ob ingenii sui perspicacitatem merito Doctor Subtilis nominatus » (4)... « Obiit *magnus*

(1) Wadding ad an. 1308, n. 15.
(2) Franc. Vivarius, Cisterc. 1625.
(3) Marraccius, Cong. Matris Dei. *Bibliot. Mariana*, Romae 1648.
(4) Glassberger, *Chronica*, circa an. 1480 scripta.

Doctor SUBTILIS IOANNES SCOTUS » (1) « cum magna sanctitatis opinione, summoque doctrinae partu » (2); « cum Coloniensem condidisset Academiam, ac celebrem ibidem de Immaculata Virginis Conceptione disputationem habuisset, insignemque de adversariis peperisset victoriam, ut scribit Rodulphus, l. III *Histor. Seraph.* » (3).

Scotus ut ingenio volat super aethera vivens,
Sic moriens Scotus coelica regna petit (4).

Quanti a coaequalibus haberetur DOCTOR MARIANUS, conclamant haec solemnia carmina iam ab ipsa sua morte lapidi ipsius sepulchri inscripta:

Clauditur hic rivus, fons Ecclesiae, via, vivus
Doctor iustitiae, studii flos, arca Sophiae.
Ingenio scandens, Scripturae abdita pandens,
In teneris annis fuit: ergo memento IOANNIS
Hunc, Deus, ornatum fac coelitus esse beatum.
Pro Patre translato modulemur pectore grato.
Dux fuit hic cleri, claustri lux, et tuba veri.

« Consummatus in brevi ex operibus suis, aeterna praemia recepit. Ibique, in

(1) *Chronica Cirit. Sanctae Coloniensis*, 1499.
(2) Hugo Cavell. in *Vita Scoti*.
(3) Ildeph. Flores S. I.: *Commentarius litteralis*, etc. Antuerpiae, 1661.
(4) Epigram.

Conventu Coloniensi Agrippinae, Germaniae Superioris, honorifice sepultus, in magna veneratione habitus est. Excessit autem anno salutis 1308 » (1).

Scotia habet cunas, famam Orbis, funera Rhenus,
Coelum animam, hic magni spirat imago Viri (2).

Nunc ergo, filii, audite me, Beati qui custodiunt vias meas: audite disciplinam et estote sapientes, et nolite abiicere eam.

Beatus homo qui audit me et qui vigilat ad fores meas quotidie et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam et hauriet salutem a Domino (3).

25. — **Solemnis Scoti Parisiis commendatio.** — « Ad te venio, ad te revertitur noster sermonis curriculus, nunc, o amor praecordialissime, qui tanta in Universitate tantum scientia plenus eras, ut Doctoris Subtilis nomen retineres; cuius error nullus tuam doctrinam, tuum opus maculavit. Devotione consopitus praecipua, dum nempe tuam Logicam incipiebas, quid dicebas? *O Deus, qui es terminus sine ter-*

(1) Marian. Flor.
(2) Th. Dempst. 1620 apud Ferch. in *Vita Scoti.*
(3) Ex *Prov.* c. VIII. vv. 32 seqq. Scoto applicata in *Chron. Mor.* ed. Col. 1622.

mino, da mihi bene loqui de termino. Et saepius hic tuo in libro, quem de *Primo Principio* intitulasti, talibus solitus es fari sermocinationibus: *O Domine Deus noster, qui Venerabilem Augustinum, etc.* In te multa devotione referto completum est id quod Homerus de Nestore iam vetulo solitus erat dicere: *Ex cuius ore melle dulcior fluebat oratio.* Non autem suspicor quempiam in terris viventem tuas laudes dignis celebrare sermonibus, quomodo Mater Universitatum Parisius, suo in flore et pretio tot inter Doctorum turmas, SUBTILIS nomine insignivit; cuius postmodum Coloniae Clerus adventum sentiens, universus tibi obviasse refertur. Te primitus Scotia genuit: te postmodum Anglia docuit, ubi primo Sententias legisti; rursus suscepit Francia; sed Colonia tenet in tumulo. O germen ergo Scotiae! O Angliae scientia! O Franciae subtilitas! O Coloniae requies: Utinam beata! Mirum unde comperis, quod tot subtilia scribens, in errore non es comprehensus aliquo! Hic est, hic est, o Patres optatissimi, huius honor Studii, mentes suspensas faciens pro stupore, cuius dicta communem transcendunt facul-

tatem: inquisitor maximus veritatis, redargutor falsitatis, veri arca, legum summa rerum comperta sanctio; in Philosophicis strenuus, in Theologicis arduus, in cognitione conspicuus. Huic siquidem dixerim bonitatis merito adscribere debeo, cuius poculis suavissimis a iuventute sum nutritus, quem turba Angelici conventus suscipiant » (1).

« Doctrina terram omnem, virtute Coelum occupavit » (2). « Vivat, vivat in aeternum gloriosus Ioannes Duns, cognomento Scotus, Doctor Subtilis, qui in diebus suis apparuit quasi ignis effulgens et thus ardens in igne. Circa illum corona Fratrum quasi plantatio cedri in monte Libano, sic in Ecclesia Dei circa illum ceu oraculum audientes steterunt Theologi et multitudo discipulorum in gloria saluberrimae ac divinae doctrinae illius. Vivat, vivat Scotus, Doctor Subtilis, et aurea simul et aureola triplici coronatus perpetuum triumphet, atque famae illius, sapientiae, inquam, et pietatis bonus odor transcendat

(1) Worilong. in IV Sent. apud Marian. Florent.

(2) Veruleus, *Orat.* cit.

a saeculo in saeculum, repleatque orbem. Amen, amen » (1).

26. — **Scoti sepulchri gloria.** — Qui vivens dux et Magister innumeris pene fuerat, vix sidera ascensus, uti sanctus coepit venerari, pie invocari eiusque sepulchrum gloriosius in dies evasit, in magnaque fuit apud omnes veneratione. Primo siquidem provisorie conditus ad *introitum Sacrarii* (2) in Ecclesia Fratrum Minorum Coloniae, ibi per aliquot annos requievit, donec, circa an. 1320, ecclesiae novae absoluto choro, gliscente eius fama et latius in dies se diffundente, nobiliorem in locum, in *medium* scilicet *chori, ante gradus medios altaris maioris,* sub nola chorali translata sunt Scoti ossa, elegantiori ac elevato tumulo composito.

Secunda translatio. Die 30 Augusti an. 1509 « apertum est sepulchrum Doctoris Subtilis Fr. Ioannis Scoti, ob singularem affectionem Patrum et Fratrum; inventa sunt eius ossa integra et admo-

(1) Franc. van Hondeghen: *Beatae et gloriosae Virginis Mariae Maternum Vivat.* Bruxellis 1659.

(2) Trithem. *Chronic. Monast.* Hirsang.

dum redolentia, subrubra, et in iuncturis alba, ad instar lactis unta. Et ex tunc in altari summo retrorsum posita. Mox in hoc sarcophago ex aurichalco facto. Anno vero Domini 1513, 16 mensis Augusti, haec eius cuncta ossa hoc in sarcophago posita atque recondita » (1), « in medio chori, ante summum altare, tumba admodum splendida » (2).

Tertia corporis B. Ioannis Duns Scoti recognitio facta est die 13 Ianuarii ann. 1619, de mandato Rmi P. Iacobi Bagnacaballensis Magistri Generalis Minorum Conventualium, praesentibus Illmis ac Rmis DD. Antonio Albergati Nuntio Apostolico cum potestate Legati a Latere, ac Othone Gereone, Episcopo Cirenensi Suffraganeo Coloniensi, eodem Rmo P. Magistro Gli, aliisque plurimis spectatissimis viris ex utroque Clero. Reperta sunt ossa Doctoris Mariani valde rubea, eaque honestius ac decentius, pro tanti Doctoris dignitate, pie collocata fuerunt in arca plumbea in sepulchro concamerato, in quo terra quo-

(1) Ex Instrumento authentico tunc exarato.

(2) Pitsaeus in lib. *De Rebus Anglicis* 1580.

que recondita est, quae ossibus Scoti erat intermixta.

Anno 1642-43 peracta est *quarta* Reliquiarum Scoti recognitio, et in novum chorum retro altare maius constructum translatio, ab Illmo ac Rmo D. Fabio Chisio, tunc Nuntio Apostolico cum potestate Legati a Latere, dein Summo Pontifice Alexandro VII, praesentibus Illmo ac Rmo D. Carolo Rossetto, Archiepiscopo Tarsensi, a Sancta Sede pro pacis universalis tractatione extraordinario Deputato, plerisque amborum Illmorum Dominorum aulicis. Ipsemet Rmus D. Nuntius Apostolicus Reliquias discooperuit, examinavit, pie invisendas adstantibus exhibuit, proprioque sigillo communitas in novo sepulchro reverenter collocavit (1).

Quinta B. Scoti recognitio facta fuit an. 1706 a Tribunali Ordinario, ad construendum pro ipsius cultus approbatione Processum legitime adunato.

(1) Huius recognitionis authenticum Documentum ipsemet D. Chisius, in Petri cathedra sub nomine Alex. VII sedens, P. Haroldo O. F. M. communicare dignatus est. — Cfr. *Epitome Annal.* etc.

Sexta Reliquiarum Scoti visitatio, recognitio et descriptio peracta est die 12 Martii an. 1858, per Illmum ac Rmum D. Ioannem Boudri, Episcopum Arethusinum ac Capituli Metropolitani Coloniensis Decanum, aliosque DD. Canonicos, ab eodem Capitulo ad hoc deputatos, qui omnia et singula ossa praedicti Ioannis Duns Scoti diligenter recognoverunt et hoc ordine descripserunt:

1). — Maior pars Cranii, quae vocatur fornix cranii, constans ex osse frontis et ossibus parietalibus, et maiore parte ossium temporum.

2). — Utraque ossa brachii, unum valde laesum.

3). — Quatuor ossa antibrachii, quorum unum integrum et caetera tria plus minusque laesa sunt.

4). — Duo ossa femorum.

5). — Utraeque tibiae.

6). — Varia ossa pedum.

7). — Partes quaedam ossium pelvis.

8). — Pars superior ossis sacri.

9). — Duae vertebrae.

10). — Varia fragmenta ossium minorum diversi generis et nominis.

« Omnia haec ossa sedulo inspecta, cistae dein reddita sunt. Cista haec operculo vitreo, sigilloque Capituli Metropolitani munita, in arcam suam reportata et inclusa, totusque sarcophagus bene et provide munitus est » (1).

Recentissima Reliquiarum Scoti visitatio peracta est die 12 Iulii an. 1870, uti ex sequenti instrumento:

« Veneranda ossa Reverendi Patris Ioannis Duns Scoti, Ordinis Fratrum Minorum, S. Theologiae Doctoris Subtilis, anno MDCCCLVIII per plur. Reverend. Capitulum Metropolitanum, ad quod attinet haec ecclesia, recognita, et in cista lignea, Metropolitanae Ecclesiae sigillis munita, reposita sunt. Hodie vero, quum novum altare maius erigeretur, hoc in sepulchro recondita sunt, cista non aperta, sigillis anni 1858 non violatis. Praesentes fuere infrascripti:

Coloniae 12 Iulii 1870.

L. ✠ S. Bandri *Episc. Sufr.*
Decanus Eccl. Metrop.

(1) Ex Actis authenticis.

Dumont Canonicus Eccl. Metrop. Colon. · Capitul. — Dr. Heuser Can. E. M. Colon. — Augustinus Brull, Vicarius Ecclesiae Fratr. Minor. — Schaeffer, Rector Eccl. Min. — Ioseph Müller, Eccl. huic adscriptus.

Desuper sepulchrum monumentum habetur longum 1.84 metr. largum 0.93, et altum 0.65, elegans, ex calculo albo subrubro, cum quatuor columnellis et pulchro ornatu crepidinis: in cuius centro haec leguntur: « Ioannes Scotus, S. Theolog. Doctor Subtilis Ord. Fr. Minor. Obiit an. 1308 » circumcirca vero: « Scotia me genuit, Anglia me suscepit, Gallia me docuit, Colonia me tenet ».

Beatissimi nostri Magistri Scoti sepulchrum ita compositum visitare nobis licuit anno 1907 mense Maio, dulcissima quidem animi consolatione. Semel atque iterum in Maiori Ecclesiae Altari, apud quod Scotus requiescit, Sacram Deo obtulimus Hostiam: venerando « *fulvo pluries dedimus oscula saxo, Corpus* namque *Ioannis illa tenet Urna Scoti* » (1); altaque virtute,

(1) Ex Epitaph. an. 1513 apposito.

quae de illo exibat, illic quasi detinebamur, mente devote contemplantes quae quantaque ad Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem egit Scotus.

27. — **Cultus Scoto tributus.** — Beato Ioanni Duns Scoto cultum ecclesiasticum pluribi fuisse tributum, nomenque *Beati* et *Sancti* datum, ex plurimis constat documentis, quibus in examen vocatis anno 1710 a Rmo D. Episcopo Nolano, in Ordinario constructo Processu, de exsistentia laudati cultus authenticum dedit testimonium, quod amplissime confirmavit Tribunal ecclesiasticum, ad hoc, veniam et opportunas instructiones dante S. Congregatione Rituum, in Nolana Curia anno 1905 constitutum, in quo datum nobis fuit iurati testis partes agere, simulque innumera pene cultus Scoto delati documenta *authentica* declarare, cuius confirmationem a S. Sede praestolamur cum omnibus ferme Catholicis Antistibus, qui eam enixis precibus a Summo Pontifice efflagitarunt. Ex Documentis quidem praefato tribunali exhibitis et in Processu descriptis, constat: *a)* Scotum vere sanctam duxisse vitam; *b)* qua durante et statim post obitum *san-*

ctitatis fama non minus quam doctrinae fuisse universaliter celebratum: *c)* exinde ad nostra usque tempora SANCTUM, BEATUM et VENERABILEM iam ab ipsa sua pretiosa morte, a fidelibus et, quod potius est, a sapientibus viris cuiuscumque temporis, Ordinis, Instituti et conditionis, in libris publicisque monumentis pene infinitis fuisse communiter appellatum; *d)* SCOTI imagines cum *aureola,* vel cum *splendoribus,* aut aliis *sanctitatis signis,* vel *inter alios Sanctos,* aut *super altaria* plusquam *viginti* inveniri *ante* urbanianum aevum, *quinquaginta* et amplius *intra, post* vero ultra *centum quinquaginta; e)* ipsius *virtutes* donaque coelitus collata ab innumerabilibus depraedicari auctoribus; *f)* ex legitima auctoritate eius corpus fuisse visitatum et recognitum *ante* aevum urbanianum *semel,* intra *bis,* post *quater; g)* innumera alia devotionis et in SCOTUM pietatis monumenta cuiuscumque generis exstare.

28. — **Miracula.** — Nec mirum si fidelium devotio in BEATUM SCOTUM semper exarsit; ipse namque propitius antiquis modernisque temporibus exaudire consuevit preces eidem porrectas, et a Deo

insignia eum invocantibus beneficia et prodigia impetrare.

« Novi ego, ait Lucas Waddingus, profecto nunc plurimos esse, in variis regionibus, praesertim in regno Neapolitano (1), qui magna fiducia et devotione eius nomen invocant: neque id inaniter, dum eius opem in variis necessitatibus et aegritudinibus se expertos narrant. Vidi plurima testimonia authentica Notariorum syngraphis et sigillis munita, in quibus variae hominum conditiones et aetates coelestia munera sanitatum, aliarumque gratiarum, se Scoti meritis et invocatione accepisse, omnibus volunt manifestum. Non ea refero singillatim, dum Ordinariorum aut Romanae Curiae approbatione non confirmentur. A variis aegritudinibus quam plurimos, a periculis alios, a molestiis puerperii foeminas liberasse testantur, et in litibus gravioribus, seriisque dissidiis se eumdem expertos propitium iureiurando et iuris solemnitate confirmant. Susceptam pro Virginis innocentia litem feliciter determinavit; nihil mirum si in aliis praetensionibus ho-

(1) Ubi B. Humilis a Bisiniano O. F. M. Scoti imagines fidelibus distribuebat.

nestis invocetur ut patronus. Plurimi autem ex his qui se exauditos dicunt, aliquot donariis, tabellis laminisque magnis argenteis, quas prae manibus habui, suam gratitudinem sunt professi, quae in suo quaeque tempore reservantur, opportunius producenda. Longe lateque nunc spargitur et divino quodam consilio diffunditur eius gloria, eo maxime tempore quo famae insidiari et nomen obscurare quidam intentarunt. Sed ita fit ei quem Rex honorare desiderat, ut quanto maiori conatu alii detrahunt, eo sollicitius Deus illius consulat honori. Sane illud erga Dei Genitricem impensum obsequium digno praemio non potuit defraudari; imo eodem tempore et Virginis privilegium a Scoto assertum, et Scoti honor mirifice diffusus, magnum suscipiunt incrementum. Honorificavit Scotus Dei Matrem, ab eadem vicissim honorificatur; egregie elucidavit Deiparam, nihil absonum piis viris videbitur, si pie dicamus *vitam consecutus aeternam,* iuxta illud Sapientissimi Viri enunciatum (1): *qui elucidant me vitam aeternam habebunt* » (2).

(1) Eccl. c. XXIV, v. 31.
(2) Wadding. *Annal.* ad an. 1308, n. 44.

Faxit Deus, ut Pius X Sanctorum catalogo adscribat in terris quem Deus inter coelites, ut pie credimus, laudavit in coelis.

29. — **Scripta.** — « Hic toti saeculo stupendo ingenio et memoria exstitit. Et non solum in disputationibus acutissimus excelluit, sed etiam in scribendo, quia prae caeteris Theologis subtilissima quaedam opera scripsit, quae perspicacissima ingenia studentium et legentium admirantur » (1). « Fuit enim toti saeculo stupendus, quia ita in scribendo et disputando fuit acutissimus, ut a nullo suo tempore vinci poterat. Scripsit duo egregia et diversa scripta super Magistrum Sententiarum, quorum primum *Oxoniense*, alterum vero *Parisiense* appellatur. Scripsit etiam super omnes ferme Aristotelis Libros, praesertim super Metaphysicam. Item, super quatuor Evangelistas. Item, super Epistolas Pauli. Item, super Genesim ad litteram. Item, Sermones tam de tempore quam etiam de Sanctis, per totius anni circulum. Item, Quodlibeta aliqua. Item, Tractatum de *Primo rerum*

(1) Marian Florent. l. c.

Principio. Item, Collationes Parisienses. Item Tetragremmatha quaedam » (1).

« Qui quanta scripserit, quam subtilia et profunda in Theologia, et omnes Theologi noverunt, et nos in libro nostro *De Ecclesiasticis Scriptoribus* annotavimus » (2). — « Unde, inquit Pitsaeus, evidentius argumentum magni illius ingenii sumere poterimus, quam ex his quae vivens scripsit et moriens posteris reliquit? Scripsit autem, pro brevitate vitae quam vixit et altitudine rerum et multitudine librorum, plane mirabilia » (3).

Praetermissis Scoti Operibus, temporum iniuria amissis, sequentia Maiorum diligentia nobis servavit, quae pene omnia saepe typis separatim prodierunt; in unum vero collecta, exceptis Scripturalibus, praedicabilibus et piis, edere curavit Lugduni an. 1639 percelebris Lucas Wadingus, *Censuris, Scholiis, Commentariis,* magnique momenti Annotationibus illustrata. Sunt autem sequentia:

(1) Id. *Compend. Chron. FF. Min.*, apud *Archiv. Franc. Histor.* An. II, fasc. IV. pag. 631.
(2) Trithem. *Chronica Monast. Hirsaug.*
(3) *De Scriptor. Angl.* ad an. 1308.

Grammatica speculativa seu tractatus de *Modis significandi* (1). — Super *Universalia* Porphyrii quaestiones subtilissimae XXXVI. — In Librum *Praedicamentorum* Aristotelis quaestiones XLIV. — In Libros *Perihermenias: a)* in I quaestiones XIII: *b)* in II qq. X. — In eosdem Libros *Perihermenias* Opus secundum, qq. VIII. — In Libros *Elenchorum* quaestiones LVI. — In Libros *Priorum Analyticorum* Aristotelis: *a)* in I qq. XXXVII: *b)* in II qq. VIII. — In Libros *Posteriorum Analyticorum: a)* in I qq. XLVII: *b)* in II qq. XIII. — In VIII Libros *Physicorum* Aristotelis *Expositio textualis.* — In eosdem *Quaestiones;* et quidem in I qq. XXIV, in II qq. XV, in III q. X, in IV qq. XVIII, in V qq. VII, in VI qq. X, in VII qq. VII, in VIII qq. IX. — Quaestiones XXIII, super Libros Aristotelis *De Anima.* — *Meteorologicorum* Libri quatuor. — Lib. I qq. XXVI, lib. II qq. IX, lib. III qq. IX, lib IV qq. IV. — *De Rerum Principio* quaestiones XXVI (2).

(1) Quam nostro *Lexic. Philos. Theol.* praemiximus et separatim ad Claras Aquas edidimus an. 1912. (2) Quas nos nova methodo edidimus an. 1910 in 8° pag. 621.

— *De Primo Rerum omnium Principio:* quatuor tantum continet Capita (1). — *Theoremata* XXIII. — Tractatus *De Creditis* complectitur *Theoremata* XIV, XV et XVI. - *Collationes seu Disputationes* XXXIX. — *De Cognitione Dei* tractatus, VI continens quaestiones. — *Quaestiones Miscellaneae de Formalitatibus* VII. — *In* XII Libros *Metaphysicorum Aristotelis Expositio litteralis.* — *Conclusiones Metaphysicae* ex XII Libris *Metaphysicorum* Aristotelis. — *Quaestiones super Libros Metaphysicorum Aristotelis.* Lib. I continet quaestiones X, lib. II qq. VI, lib. III quaest. unic., lib. IV qq. V, lib. V. qq. XIV, lib. VI qq. IV, lib. VII qq. XX, lib. VIII qq. IV, lib. IX qq. XV, lib. X qq. XXI, l. XII qq. XXIX. — *In* IV Libros *Sententiarum Commentaria* seu *Scriptum Oxoniense* Lib. IV (2). *Reportata Parisiensia* in Libros *Sententiarum* Lib. IV. — *Quodlibetales Quaestiones* XXI.

Haec sunt Scoti Opera ab Wadingo Lugduni edita an. 1639, quae iterum Pa-

(1) A nobis pariter edita una cum praecedenti.
(2) Quorum Lib. I. nova methodo nos publicavimus: Lib. II. brevi absolvemus: quem Lib. III. IV. et *Quodlibeta,* Deo favente, subsequentur.

risiis cusa sunt an. 1891-1895 apud Vives, quorumdam Fratrum Minorum Franciae cura, addito tractatu de *Perfectione Statuum,* nunquam antea edito.

Praeter descripta, plura alia recensentur Doctoris Subtilis Opera, quae vel iniuria temporum perierunt, vel hominum incuria sub scriniorum iacent pulvere. Sunt autem ex Pitsaeo: *Lectura in Genesim,* lib. 1: *Commentarii in Evangelia,* lib. IV: *In Epistolas D. Pauli,* lib. plures: *Sermones de Sanctis,* lib. 1: *Sermones de Tempore,* lib. 1: *Commentarii imperfecti,* lib. 1; et alia plurima. — Ex Bodlej (*Biblioth.* t. 1) *Commentarii in Apocalypsim.* — Plura alia Scoto tribuuntur Opera inedita.

Quanti autem Scoti Scripta semper facta fuerint, vel ex eo liquet, quod Eduardus Rex Angliae, Scholasticorum libris undique collectis et feretro impositis, rogo tradendos praeceperit, conclamante turba: *Funus Scoti et Scotistarum* (1).

30. — **De doctrinae Scoti excellentia testimonia aliqua.** — «Hic etiam lacte suae sapientiae multos discipulos enutrivit, quo-

(1) Gravina O. Praedic.: *Praescript. Cathol.*

rum ingeniis mirum in modum Philosophia crevit » (1); « tantumque laudis, gratiaeque consecutus est, ut discipuli pene ex omni mundi angulo confluerent, eo magistro ac duce uterentur, et abditissima S. Theologiae arcana, quae divino pectore promebat, profundius exciperent et diligentius custodirent » (2). « Theologorum suo aevo nulli secundus, Begardos verbo, haereticos omnes ubique gentium alios scripto confudit, summum Ecclesiae Catholicae ornamentum » (3). — « Doctrina eius, innixa catholicae fidei firmissimis fundamentis, est catholicissima, et in omnibus et per omnia fidei pedissequa, sacrae utriusque Testamenti Scripturae testimoniis summopere roborata, Sanctorum Patrum, et praesertim plaeclarissimi Ecclesiae Solis Augustini auctoritatibus confirmata, scaturientis fontis subtilitatis amnibus irrigantibus fertilis, subtilis discursibus, inexpugnabilibus responsis armata, gladiis argumentorum strenua, ac tandem solidissimis argumentorum moenibus secura » (4). « Cuius doctrina, subiungit

(1) Mar. Flor. ll. cit.
(2) Rodulph. *Histor. Seraph. Relig.* 1580.
(3) *Menol. Sanct.* a Dempstero edit. 1626.
(4) Sosa, loc. cit. § 6.

Possevinus (1), grave illud testimonium exstat, quod libri eius absque ullo erroris naevo usque in hanc diem inviolati permanserint (2) ». Siquidem, « omnem, ut pie autumo, potaverat Scotus de dominici pectoris fonte doctrinam, quando Iesum Salvatorem sub Pueruli specie visum oculis, osculis et amplexibus attrectavit » (3 . [Vid. n. 21]. « Certe qui ad eius scripta oculos convertit, facile videbit, quod non modo pietas christiana orthodoxo Doctore digna, verum etiam doctrina et humilitas pari gressu in eisdem incedunt. Disseruit ille quidem quod magis ex veritate visum est (4); ea tamen

(1) In *Apparatu sacro.*

(2) Consonat Rmus D. Salv. Talamo hodiernus S. Petri in Urbe Canonicus: « L'ortodossia delle opinioni di Duns Scoto... è dimostrata chiaramente dalle Opere, non solo di lui, ma eziandio di quegli assai dotti filosofi e teologi che, per tutto il medio evo tennero per le opinioni del Dottor Sottile, con quel calore che sa ogni cultore della storia letteraria di quell'epoca, senza che la Chiesa le avesse mai riprovate in tempi in cui gli studi si svolgevano all'ombra e sotto la dipendenza di Lei ».

(3) P. Ios. Leali a Ver. — *Paediae Scoticae,* Patav. 1682.

(4) « Sed absque studio et ira, tranquille et solius veritatis inquirendae vel determinandae ratione habita... Unde certo solidum et accuratum Theologiae studium haud parum promo-

animi moderatione, ut sine cuiusquam praeiudicio veritas suas ferat partes, et illi quorum sententia impugnatur debitam reverentiam. Nec enim sua ita lectori inculcare studuit, velut sine omni haesitatione sequenda; imo ne eumdem ab aliorum sequela absterreret, propria interdum placita, non secus ac aliorum, aequa discutit lance, ut vel inde non solum animi sincerus candor, sed veritatis, non gloriae, studium in eo fuisse legentibus apparet » (1).

31. — **Ab Ordine docenda praescribitur.** — Merito igitur « brevi post mortem Scoti Comitiis generalibus declaratus est *Magister* et *Doctor Ordinis* et omnes iussi sunt eiusdem doctrinam profiteri » (2), et « ab ipso ferme obitu coepit haberi in honore per universum Sodalitium, et eius doctrina placere: eam tradiderunt aliis discipuli, et ab his ad posteros transivit. Ab uno et altero saeculo in disciplina scholastica ab universis Minoritis habetur pro antesignano et communi Magistro, et in

---

vit et dilavit ». — Hurter. S. I. *Nomencl. Liter.* tom. II. col. 458.

(1) Wadding. l. c. n. 22.

(2) H. Crombach. S. I. l. cit.

aliquot Comitiis Generalibus statutum est, ut Lectores omnes et Magistri, tam in cursu Philosophico quam Theologico, eius sententiam sequerentur » (1). Ex. gr. in Congregatione Gli Neapoli celebrata an. 1590 sancitum est pro Familia Cismontana, ut in studiis Generalibus « Lectorum unusquisque lectionem unam ex DOCTORE SUBTILI quotidie legat (2) ».

In Congregatione Gli Romae celebrata an. 1615: « imponitur Patribus Lectoribus Theologiae, ut declarato breviter textu SCOTI, facta electione alicuius Doctoris Scotistae, quatenus expediens fuerit, in utilitatem studentium, illius doctrinam explicent et sequantur (3) ».

In Congr. Gli Romae 1691, praesidente P. Iosepho Felzes, ad id specialiter delegato ab Emo Card. Cybo Protectore:

« Explicantes statutum Gle (Sambucae) cap. 5, §§ 4. n. 9 et 14, praeter disposita pro Lectoribus Artium, declaramus omnes Theologiae Lectores in quolibet studio ad mentem SCOTI, sub immediata amis-

(1) Wadding. ib. n. 84.
(2) *Chronol. Histor. Legal.* tom. I pag. 361.
(4) Ib. 547.

sione Lecturae, teneri ad S. Theologiam legendum: sed unum ex ipsis antiquiorem in Lectura legere debere textum Scoti, illumque audientibus studentibus sine scripto in cathedra interpretari, secundum saniorem et fideliorem modernam Scotistarum expositionem».

In Congr. Gli celebrata Victoriae an. 1694 sub praesid. Illmi D. Fr. Ioannis a Sta Maria Alonso y Valeria O. F. M. Episc. Celsonensi, statutum est pro Familia Ultramontana (in sensu Capituli), «quod Lectores Theologiae, tam Provinciales sub poena non consequendae sexennalis Paternitatis, quam Generales, sub poena non Iubilandi, teneantur intra quatuor annorum spatium legere suis studentibus, vel scribentibus, vel ex textu Scoti audientibus, omnes theologicas materias, videlicet singulorum tractatuum quaestiones principaliores in quatuor libris Sententiarum Doctoris Subtilis contentas, et omnino ad eius mentem (1)». Quae praescripta renovata invenies in omnibus pene Ordinis nostri Capitulis et Congregationibus Generalibus, quo-

(1) *Chron.* Venetiis MDCCXVIII p. 267.

rum vestigia premens Capitulum Generale an. 1830, sub praesidentia Excmi D. Francisci Tiberi Nuntii Apostolici, Compluti in Hispania celebratum, statuit:

« P. Fr. Laurentii Altieri Philosophia textus erit, et epitomem Patris a Sancto Floriano, iam in lucem editam, principales quaestiones Scholae nostri Venerabilis Subtilis Magistri, cuius doctrinam, *iuxta Ordinis Statuta,* sequi tenemur, lucubrabuntur.

« Cum secundum nostras Leges Subtilis nostri Magistri doctrinam docere et defendere debeamus, Collegiis explanabitur Theologia iuxta institutiones P. Fr. Andreae de Sgambati, qui omnium viam diversorum classium lectioni textus erit ».

Qua vero fidelitate Minorum Ordo Scoti doctrinae adhaeserit, testantur innumera fere et doctissima opera a nostris Consodalibus ad mentem Doctoris Subtilis conscripta, testatur et Scholae Franciscanae nomen, quae a saeculis *Scotistam* audit, de qua Ioannes Caramuel scribebat (1): « Scoti Schola numerosior est aliis

(1) *Theol. Fund.* l. II. d. 10.

simul sumptis», et Fridericus Estumelius (1): «Schola Scoti, sive professorum numerum, sive qualitatem spectes, nulli secunda».

Ex exteris vero Scoti doctrinam mirantur et laudant omnes: amplexati sunt plurimi, et apud celebriores catholicas Universitates propriam habuit cathedram. — Iam in Concilio Basileensi inter Doctores Ecclesiae laudatur a Ioanne Polemar, a Turrecremata vero inter solemniores et magnos Doctores.

Plures Scoti peculiares opiniones communiter a Doctoribus admittuntur, et, uti supra retulimus, doctrina de Immaculata B. V. Mariae Conceptione, pro qua Scotistae quique, Ducis vestigia prementes, viriliter decertavere, inter fidei dogmata recensetur; qui quidem triumphus, vel unus, satis esset Doctoris Mariani memoriae in aeternum extollendae.

Scoti Doctrina a Summis Pontificibus commendata.

Porro et a SS. Pontificibus Doctoris Subtilis doctrina saepe fuit appro-

(1) *Unitabium Orbis*, etc.

bata, non solum permittendo quod ubique libere doceretur, quodque in praecipuis catholici Orbis Universitatibus propriam haberet scholam, verum etiam Constitutiones diversarum Franciscalium Familiarum approbando, queis ut Scoti doctrina fideliter traderetur erat sancitum, sub gravibus quoque poenis. Innuere sufficiat

32. — **An. 1501** d. VII April. Alex. VI Breve edidit *Nuper attendentes...*, quo Constitutiones Gles, a Capitulo Interamnensi anno praecedenti conditae et a duobus Cardinalibus diligenter recognitae, approbantur, in quibus statuitur, ut « in studiis generalibus, in quibus Sententiae leguntur, in toto triennio teneantur legisse quatuor libros Sententiarum cum quaestionibus Doctoris Subtilis, aut alterius... » (1).

33. — **An. 1524** d. XXIV Sept. Clemens VII praefatas confirmavit Constitutiones, Brevi *Cum Superioribus.*

34. — **An. 1568** d. XXIII Iulii S. Pius V, Brevi *Illa Nos cura,* Minorum Conventualium approbavit Constitutiones Gles., quibus praecipitur: « In maioribus

(1) *Chronol.* t. I. p. 163.

Studiis Regentes duas lectiones theologicas interpretentur, alteram practicam... alteram speculativam ex SCOTO (1) ».

35. — **An. 1593,** sub praesidentia Illmi ac Rmi Dni Camilli Gaetani Patriarchae Alexandrini et Nuntii Aplici in Hispania, ad hoc specialiter a Clemente VIII delegati. celebrata est Vallisoleti Congregatio Glis, in qua « communi Patrum consilio et unanimi consensu determinatum est, ut omnia et singula Statuta, Constitutiones et Decreta, superioribus Capitulis et Congregationibus Generalibus ab anno Domini 1553 edita et confecta, pro faciliori intelligentia et observatione in compendium et certam methodum redigantur ». Quod ut cito fieret diligenter curavit novus Minister Generalis Bonaventura a Calataierone, qui sic ordinata noviter Statuta die 25 Iunii 1595 publicavit et ab omnibus observari iussit, quae sequentia ad rem nostram habent:

« Universis Studiorum Lectoribus praecipimus, ut litteram SCOTI solum, et non alios Auctores, ex professo explicare co-

(1) *Bullar. Roman.* tom. VII, pag. 691.

nentur. Logicae et Philosophiae Lectores eos Auctores interpretandos suscipiant, quos ad doctrinam Scoti et commodiores et aptiores esse cognoverint. — Lectores vero Theologi, quatuor annorum spatio, cursum unum absolvere conentur: quo tempore quatuor Sententiarum Scoti libros, quoad fieri possit, interpretari curent » (1). — Quae sin explicite, implicite saltem approbata fuerunt a Clemente VIII per Breve *Decet Romanum Pontificem...* d. XXVI Iunii 1603, quo rationem studiorum ab Ordine propositam confirmat.

36. — **An. 1625**, d. XVIII Dec. Urbanus VIII, Brevi *Iniuncti Nobis, Statuta Barchinonensia* in Congregatione Gli Segoviae 1621 accuratius revisa, « apostolica auctoritate perpetuo approbat et confirmat, illisque inviolabilis apostolicae firmitatis robur » adiicit; quibus in Statutis « universis studiorum Lectoribus praecipitur, ut semper eiusdem Doctoris Subtilis doctrinam docere, et eius opiniones defendere, atque eius mentem accurate explicare conentur. Lectores vero Artium eos aucto-

(1) *Chronol.* tom I. pag. 362 et 401.

res interpretandos suscipiant, quos ad doctrinam Scoti et commodiores et aptiores esse cognoverint, id magnopere quidem cupimus. ac adeo mandamus » (1).

37. — **An. 1628,** d. XV Maii Urbanus VIII Breve *Militantis Ecclesiae* edidit, quo approbat Const. Gles Minor. Conventualium *Urbanianas,* quibus praescribitur: « In Collegiis autem... primus Regens Controversiarum disputationes, sive ex Scoto. Divo Bonaventura..... legere teneatur »...

38. — **An. 1634,** d. XXXI Oct. idem Urbanus VIII Brevi *Ad eximios,* de S. R. E. Cardinalium negotiis Regularium praepositorum consilio, Constitutiones in Capitulo Generali sub praesidentia Rmi D. Nuntii Aplici, ad hoc ab eodem Urbano VIII specialiter destinati, Toleti celebrati anno 1633 editas, apostolica auctoritate approbat et confirmat, illisque inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiicit. In quibus quidem Constitutionibus sequentia *pro utraque Familia,* Cismontana et Ultramontana, praescribuntur:

(1) *Chronol.* tom. I. pag. 677 et 620.

« Quia praeter observantiam regularis disciplinae etiam necessarium est, non solum ad Ordinis nostri decorem, sed ad totius Ecclesiae Dei utilitatem ac catholicorum in fide confirmationem, et conversionem haereticorum ad illam, ut ubique habeatur maxima ratio studiorum omnium, ac is sit semper in ipsis ordo, forma, exercitium, frequentatio, cultus, sicut illorum dignitas petit, utilitas exigit, et Generalia Statuta disponunt, ut propterea Lectores et studentes, qui Constitutionum ad studia pertinentium transgressores extiterint, non tantum poenis earumdem Constitutionum decreto taxatis, sed gravioribus etiam Superiorum Generalium arbitratu, plectantur.

« Philosophiae ac Theologiae Lectores irremissibiliter proprio Lectoratu priventur, si directe vel indirecte, voce vel scripto, deflexerint a Scoti doctrina.

« Et ut, quantum fieri poterit, conservetur etiam in Ordine nostro uniformitas philosophicarum sententiarum Subtilissimi nostri Doctoris, Rmus P. Generalis Minister quamprimum committet quatuor ad minus ex Doctoribus Patribus conficiendum Artium Cursum in Scoti do-

ctrina, quem postea Cursum ea lege semper sequi debebunt Philosophiae Lectores, qui, si scripto in suis lectionibus ab aliqua ex sententiis in eodem Cursu contentis deflexerint, irrimissibiliter Lectoratus officio priventur. Possint tamen, si velint, oretenus tantum in aliquam ex dictis sententiis, velut Scoti doctrinae non consonam, interdum insurgere. Et ut sine ulla controversia suum feliciter ubique sortiatur effectum dicti Cursus introductio, curabit idem Rmus P. Generalis Minister, ut conficiantur Cursus in singulis principalioribus Nationibus, Hispanica, Italica, Gallica, Germanica simul et Belgica, suoque quaeque Natio utatur Cursu usquequo ex dictis quatuor conficiatur unus, quo in tota Religione postmodum uti tenebuntur Philosophiae Lectores.

« Ad hoc etiam, ut omnes possint se commode in doctrina et littera Scoti exercere, curabit Rmus P. Generalis Minister, ut quantocius fieri poterit eius scripta super Sententias praelo mandentur, pro nunc in octavo, quorum tot excudantur exemplaria, quot pro singulis Religionis Provinciis sufficere iudicaverit. Sedulam etiam

operam navabit idem Generalis Minister, quatenus universa eiusdem SUBTILIS DOCTORIS Opera praelo tradantur in folio, quorum tot insuper excudantur exemplaria, quot principalioribus saltem singularum Provinciarum bibliothecis necessaria fore decreverit».

Pro *Familia* vero *Cismontana* (in sensu Capituli *Toleti* celebrati): «Quoniam summopere cupimus ut, quantum fieri poterit, notitiam et intelligentiam litterae DOCTORIS SUBTILIS assequantur studentes theologi, consulto statuimus ut deinceps unus ex Sacrae Theologiae Lectoribus textum SCOTI verbo dumtaxat explanet, ad eum modum quo in Italia Lectores Theologi eamdem SCOTI litteram suis studentibus explicant, illa videlicet lege, ut moderatam partem textus, prout eiusdem textus obscuritas vel claritas exegerit, designent, substantiam et conceptus eius memoriae tradant, in tres aut quatuor particulas dividant, per easdem divisas ordinate discurrant, discurrendo germanam SCOTI, sive docentis sive impugnantis, sententiam aperiant, textus contradictiones, si quae fuerint, solvant, in elucidatam doctrinam proprias et alienas

difficultates dissolvant: quibus absolutis, SCOTI librum assumant, declaratum textum legant, ponderent, et veluti construendo explanent studentibus, qui tunc temporis in propriis SCOTI libris eumdem textum aspicient. Provinciales Ministri destinabunt Lectorem illum qui maiorem propensionem praesetulerit ad memoratam SCOTI textus explanationem. Deputati Lectores qui renuerint, et Provinciales Ministri qui ipsos destinare neglexerint, sint ipso facto irremissibiliter suis officiis privati (1).

39. — **An. 1639** in Capitulo Gli Romano, approbante speciali modo Urbano VIII, decisum est ut Statuta Cismontanae Familiae, per eiusdem Patres revisa, reformarentur et ad normam Apostolicarum Constitutionum strictius reducererentur (2); quod quidem iam in Capitulo Gli Romano an. 1625, approbante eodem Urbano VIII, decisum fuerat (3), tertioque mandatum est a Capitulo Toletano 1658, confirmante Ale-

(1) *Chronol.* tom I. pag. 696 sqq

(2) *Chronol Historico Leg...* continens.... ab an. 1633 usque ad an. 1718. — Venet. MDCCXVIII, pag. 13.

(3) Ib. tom. I. pag. 676.

xandro VII (4). — Quibus praescriptionibus inhaerens Rmus P. Michael Angelus Sambuca, Minister Generalis, *Constitutiones et Statuta generalia Cismontanae Familiae* in unum colligere curavit et Sacrae Congregationis Episc. et Regular. examini atque approbationi subiecit; quae S. Congregatio, die XVIII Aug. 1662, « Eminentissimis Carpineo, Franciotto et Brancaccio referentibus, praeinsertam Constitutionum recollectionem approbandam et confirmandam esse censuit, prout approbavit et confirmavit, ac dari typis et ab omnibus, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, inviolabiliter observari mandavit ». — Quae Constitutiones sic habent:

« Lectores S. Theologiae, non discendendo a methodo praescripta a f. m. Clemente VIII, legent theologicas materias iuxta methodum modernorum ad aures Subtilis Magistri, vel dictando illas discipulis scribentibus, vel explicando Cursum theologicum ex recentiori Magistro in Schola nostra versatiori.

(1) Ib. Venetiis MDCCXVIII, pag. 83.

« Lectores Logicae et Philosophiae spatio trium annorum doceant quae ad Theologiam audiendam necessaria existimabunt; et ab illis auctoribus eruditionem hauriant, quos ad doctrinam Scoti aptiores esse iudicaverint.

« Lectores vero Theologiae, quatuor annorum circulo, quatuor Libros Sententiarum Scoti interpretari conentur » (1).

40. — **An. 1653** d. XX Iun. S. Congr. Episc. et Regul. approbavit et ab omnibus ad quos spectat et pro tempore spectabit in futurum inviolabiliter observare iussit *Statuta Generalia* edita in Capitulo Generalissimo celebrato Romae die 27 Maii 1651, praesidente Emo D. D. Francisco Episcopo Sabinensi, Cardinali Barberino. S. R. C. Vice-Cancellario, Protectore nostro, a SS. D. N. Innocentio X specialiter delegato... Quibus in Statutis praescripitur pro familia Cismontana:

« Lectores Artium docebunt deinceps vel per scripturam dictandam et scribendam a discipulis, vel per librum impressum assumendum ex provatioribus docto-

(1) Ib. ad calcem, pag. 25.

ribus qui ad mentem Scoti scripserunt Cursum moderniorem.

« Lectores vero Sacrae Theologiae, non discedendo a methodo praescripta a s. memoriae Clemente VIII, legent theologicas materias iuxta methodum modernorum ad aures Subtilis Magistri, vel dictando illas discipulis scribentibus, vel explicando Cursum theologicum ex recentiori Magistro in Schola nostra versatiori ».

41. — **An. 1642** d. XXII Dec. Urbanus VIII, per Breve *Alias*, Constitutiones Gles. per primarios totius Reformae Patres ad hoc specialiter deputatos collectas pro Reformatis Cismontanae Familiae Provinciis in Congregatione Gli Romana an. 1642, approbat, illisque inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiicit; in quibus Constitutionibus sequentia praecipiuntur:

« Siano obbligati i Lettori di Teologia nello spazio di quattro anni di leggere tutte le materie quali si contengono nelli quattro Libri delle Sentenze di Scoto, non leggendo totalmente la lettera, ma cavando da essa la dottrina, la quale potranno accompagnare con quella di S. Bonaventura

ed altri approvati Scolastici, servendosi sopra tutto de Santi Padri e Concilii.

« Li Lettori poi di Logica e Filosofia siano tenuti in termine di tre anni finire il corso incominciato, cavandoli da buoni Filosofi et ordinandoli alla dottrina di Scoto a voce, o in scritto.

« Chi dei suddetti Lettori mancherà a quanto si è ordinato, o notabilmente lascierà le sue lezioni, sia privo della Lettura dal P. Ministro, o vero dal P. Generale, se sarà istituito da esso » (1).

42. — **An. 1654** d. VI Iunii, sub praesidentia Emi D. Card. Franc. Barberini Ordinis Protectoris, ex delegatione speciali Innocentii X, habita est Romae Congr. Glis., in qua, inter alia, « renovatur Statutum, ut in unoquoque Studio sacrae Theologiae antiquior Lector legat textum Scoti ad litteram, sine scriptis, tam in studiis Observantium quam Reformatorum ».

« Confirmamus suprascripta Decreta, eaque mandamus ab iis, ad quos spectat, inviolabiliter observari. — L. ✠ S. Fr.

(1) *Chronol.* Venet. MDCCXVIII pag. 39-40.

Cardinalis Barberinus Protector — Agapitus Colortius Secretarius » (1).

43. — **An. 1729** d. II Maii Benedictus XIII. per Breve *Ad Pastoralis dignitatis*, auctoritate Apostolica confirmavit Constitutiones in Capitulo Gli Romae, sub praesidentia Innocenti XIII an. 1723 celebrato, editas, ab Emis Corsino Ordinis Protectore et Cozza O. F. M. Cardinalibus revisas atque in meliorem formam redactas, illisque inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiecit. Quae quidem Constitutiones habent:

« Lecto libello supplici R. P. Fr. Hieronymi a Montefortino, super *Summa theologica* Subtilis Doctoris nostri ab eodem iuxta Summam Doctoris Angelici concinnata, statuitur ut imprimatur primus Tomus expensis Religionis » (2).

(1) Ib p. 77.

(2) Huiusce ingentis operis ac magni momenti *Summae* nova editio Romae facta est 1901-1903, curantibus PP. Cypriano Paolini, Provinciae Corsicae, et Mariano Fernandez, Provinciae S. Iacobi, qui et eodem tempore ibidem ediderunt P. Claudii Frassen praeclarum opus *Scotus Academicus* iuxta correctiones adnotationesque ipsius Auctoris in Nationali Bibliotheca Parisiensi asservatas.

44. — **An. 1757** d. XII Sept. Benedictus XIV *Elenchum Tractatuum et Quaestionum, quas in nostris Scholis singulis quadriennii, iuxta mentem* SUBTILISSIMI IOANNIS DUNS SCOTI, *Rmus P. Clemens a Panormo Minister Generalis omnibus Sacrae Theologiae Lectoribus Generalibus mandat peragendas pro recta atque ordinata in universo Ordine nostrorum Studentium institutione* « magnopere probavit, eumdemque Ministrum Glem hortandum censuit, ut opportunis quibusque rationibus, utendo facultatibus sibi competentibus, cum consilio Discretorii Generalis, saluberrimum opus urgeat et prosequatur..... Contrariis quibuscumque non obstantibus » (1).

45. — **An. 1758** d. XV Aprilis idem Benedictus XIV, Brevi *Iniuncti Nobis,* confirmavit et approbavit, adiecto inviolabilis apostolicae auctoritatis robore, Decretum Generale Definitorii Glis Ord. FF. Min. Cap. *De Studiis ordinate et fructuose peragendis,* quo praescribitur:

« In tradendo Philosophiam non sequatur quilibet P. Lector genium suum, ne-

(1) *Chronol.* tom. IV, pag. 278.

que sensum recentiorum Philosophorum, sed, uti nostrae Constitutiones hortantur, sententiam S. Bonaventurae, aut deficientibus libris de illa tractantibus, sententiam Scoti in toto Ordine Minorum acceptatam, vel huic magis conformem doceat».

46. — **An. 1823** d. X Ian. Pius VII, per Breve *Non raro in humanis*, confirmavit Constitutiones *Urbanianas* Ord. Min. Conv., ab Urbano VIII an. 1628 approbatas, uti supra [n. 37] retulimus.

47. — **An. 1827** Rmus P. Ioannes a Capistrano Minister Generalis Constitutiones *Capistranas* pro Familia Cismontana publicavit, in Epistola iisdem praemissa inquiens: «Ut iisdem roboris cuiusvis culmen accederet, ab Apostolica Sede approbationem et postulavimus et obtinuimus». — Quae porro Constitutiones habent:

«Praecipimus Lectoribus universis, ut in legendi munere Doctorem Subtilem ducem sibi statuant et Magistrum, et ad eius mentem omnino doceant».

48. — **An. 1858** Sacra Congreg. Episcop. et Regul., ex Audientia Smi habita die 1 Oct., approbavit et confirmavit *Statuta Generalia totius Ordinis Minorum*

pro Studiis regendis, quae ad n. 308 ita habent:

« Lectorum nemini fas sit alios adoptare ac explanare Auctores, nisi quos cum suo Definitorio assignaverit Minister Generalis. Auctorum vero doctrina in rebus praesertim theologicis vigeat semper ad Doctoris Subtilis ac D. Bonaventurae mentem accommodata ».

49. — **An. 1897** d. 16 Maii S. Congr. Episc. et Regul., de auctoritate Leonis XIII, novissimas *Constitutiones Gles* Ord. Fratrum Minorum approbavit, et ut « ab omnibus Religiosis viris ipsius inclyti amplissimique Ordinis Fratrum Minorum indiscriminatim accepto habeantur, ubique retineantur, perpetuoque serventur » praecepit et mandavit. — Ipsemet vero Leo XIII in sua Constitutione « *Felicitate quadam* » d. 4 Oct. 1897, iubet praefatas Constitutiones « summa fide constantiaque ab omnibus ubique servari ».

Quae quidem Constitutiones art. 245 Lectoribus praecipiunt, ut « in doctrinis philosophicis et theologicis antiquae Scholae Franciscanae inhaerere studeant »; quem art. in vigore semper manere decla-

ravit eadem S. Congr. per Litteras d. 19 Sept. 1899. In eo autem Doctoris Subtilis mentem tueri ac sequi sententias praecipi, docet *Commentarius in Constitutiones Gles* in periodico officiali *Acta Ord. Fratr. Minor.* (1), de mandato Rmi P. Ministri Glis editus.

50. — Tandem SS. D. N. Pius Pp. X haud semel Scoti doctrinam commendavit: ex. gr. in Litteris Rmo P. Dionysio Schuler Ministro Gli d. 11 April. 1904 datis: « Novimus in tuo Ordine, una cum amore nobilium Magistrorum, qui Franciscanam Scholam medio maxime aevo illustrarunt, doctrinarum studia, ad rationem viamque exacta quam requirunt tempora, dudum reviviscere in spem dignitatis pristinae coepisse... Omnino istum studiorum optimum cultum in Minoritica familia incalescentem, Nos et ornandum laude, et hortatione acuendum etiam putamus ».

Dum opus nostrum *Mentis in Deum quotidiana elevatio, duce B. Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili ac Mariano,* Summo Pontifici ausi sumus offerre per Emum ac

(1) Cfr. An. XXV, pag. 217.

Rmum D. Cardinalem a Secretis Status, idem Emmus nobis rescribere dignatus est die 19 Iun. 1908:

« Illud aperire Paternitati Tuae gaudeo, Sanctitatem Suam opere tuo valde esse delectatam, ideo praesertim quod et dexteritate concinnatum et ad comparandam ecclesiasticae iuventuti utilitatem idoneum repererit. Quamobrem dum plurimas tibi de obsequio gratias persolvit, vota libenter Sanctitas Sua concipit, ut qui librum sunt perlecturi, profectum spiritus hauriant ingentem: testemque animi Sui Apostolicam tibi Benedictionem amanter impertit ».

De Ipsius Summi Pontificis mandato (1) anno 1913 nova prodiit *Constitutionum Generalium* Ordinis Fratrum Minorum authentica editio, a S. C. de Religiosis per Decretum 27 Mart. eiusd. anni approbata, quae n. 275 Lectoribus praecipiunt ut « in doctrinis philosophicis et theologicis Scolae Franciscanae ex animo inhaerare studeant ».

51. — **Scoti doctrina catholica.** — Deducitur ex dictis, germanam Scoti do-

(1) Motu proprio *Quo magis* 23 Oct. 1911.

ctrinam catholicae fidei bonisque moribus omni ex parte consonam esse; secus enim nunquam S. Sedes tolerasset, multoque minus commendasset ac praecepisset, ut in scholis publice doceretur, neque S. Congregatio, Summi Pontificis iussu, an. 1610, declarasset immunem esse a censuris doctrinam Scoti, edixissetque ne quis librorum censor prohibere typis auderet quod certo constaret ex Scoto depromptum esse (1).

52. — **Erroribus universis adversa.** — Sed imo erroribus universis debellandis seraphicam Scoti doctrinam aptissimam semper fuisse, negabit nemo qui Ecclesiae historiam tantisper delibaverit, quae suorum discipulorum bene ordinata agmina ubique monstrat ad Dei et Ecclesiae iura, ad sanguinis usque effusionem, vindicanda, veritatis evangelicae ossores e civitate sancta terrestri Ierusalem exterrefaciendos.

(1) « Tantamque adeptus est nominis auctoritatem, ut S. Congregatio, Pauli V iussu, declaraverit, immunem esse a censuris doctrinam Scoti edixeritque, ne quis librorum censor prohibere typis auderet, quod certo constaret ex Scoto depromptum esse » Hurter S. I. *Nomenclator Litterarius,* tom. II. col. 460.

Nullum haereseon genus a SCOTI sectatoribus non impetitum, nullum oecumenicum Concilium, in quo Scotistae magnas non habuerint partes.

53. — **Efficax praesertim contra omnes modernos errores.** — Dum autem inimicorum Crucis Christi, postrema hac aetate, numerus admodum ferocior evasit, « qui artibus omnino novis astuque plenis vitalem Ecclesiae vim elidere ipsumque, si queunt, Christi regnum evertere funditus nituntur » (1), non minore pollet SCOTI doctrina efficacia hodiernis confutandis exitialibus erroribus, quorum origo ex eo potissimum petenda est, quod nostri aevi homines, fucosa inflati scientia, verique luminis pharum in colle Vaticano collucentem aspicere detrectantes, circumferuntur *omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris* (2), extollentes se adversus scientiam Dei (3), ita ut in templo Dei conentur sedere, ostendentes se esse deos (4); vel donum Dei

(1) Encycl. *Pascendi.*
(2) *Ad Ephes.* c. IV. v. 14.
(3) *Ad Corinth.* II. c. X. v. 5.
(4) *Ad Thesal.* II. c. II. v. 4.

nescientes (1), fiunt sicut equus et mulus, quibus non est intellectus (2); tutamque semitam, medii inter procellas tenebrarum, gradi non valentes, vim humanae mentis pluris aequo faciunt, vel ignominiose deprimunt: *tum* dicentes « quod nulla est cognitio supernaturalis homini necessaria pro isto statu, sed quod omnem notitiam sibi necessariam posset acquirere ex actione causarum naturalium » (3): *tum* contendentes nullam certam veritatem, absque speciali quadam supernaturali illustratione, posse adipisci: *tum* affirmantes nihil certitudinaliter ab homine sciri posse: *tum* denique praetendentes Deum esse primum cognitum naturaliter, primumque et adaequatum mentis humanae obiectum. — Quibus in assertionibus, a Doctore Subtili invicte profligatis, facile quis introspiciet *rationalistarum* et *ontologorum* stultas praetensiones et *scepticorum* atque *traditionalistarum* caecas aberrationes.

---

(1) *Ioan.* c. IV. v. 10.
(2) *Psalm.* XXXI. v. 9.
(3) Scot. *Oxon.* Prol. q. 1. n. 3, editionis nostrae n. 6.

54. — **Scotus contra rationalismum.** — Vix ulla est Doctoris Subtilis Operum pagina in qua *rationalistarum* sententiae non oppugnentur, iustis adsignatis humanae rationi limitibus, eidemque explicatis occultis, quae Deus manifestare nobis dignatus est, veritatibus (1). Ex professo vero rationalistarum adserta ad trutinam revocat in quaestione I sui ad Magistri Sententiarum Prologum Commentarii *Oxoniensis*, quae tota quanta est in impugnandis Philosophis, qui « tenent perfectionem naturae, et negant perfectionem supernaturalem », et in propugnanda doctrina Theologorum, qui « cognoscunt defectum naturae et necessitatem gratiae et perfectionum supernaturalium ». — Omni argumentorum genere (2), ratione et auctoritate, probat ibi Scotus plures esse veritates homini necessarias, et humano intellectui,

(1) *Ps.* L. v. 8.

(2) « Escoto, después de indicar las pretensiones de la Filosofía racionalista enfrente de la Theología católica y de la revelación, impugna y rebate la tesis racionalista con toda clase de argumentos. Aduce al *propio* tiempo razones y explicaciones notables en favor de la credibilidad de la doctrina revelada » — Card. Zypher. Gonzalez O. P. *Historia de la Filosofía*, tom. II. pag. 303.

ex sua naturali vi, impervias, quarum « notitiam est necesse nobis supernaturaliter tradi. Haec autem prima traditio talis doctrinae dicitur *revelatio*, quae ideo est *supernaturalis*, quia est ab agente quod non est naturaliter motivum intellectus nostri pro statu isto. Aliter posset dici *supernaturalis*, quia est ab agente supplente vicem obiecti supernaturalis » (1).

Imo « illa etiam quae possunt demonstrari, utile est communitati tradi per viam auctoritatis: et propter negligentiam communitatis in inquirendo veritatem, et propter errores inquirentium per demonstrationem, quia veritatibus suis multa falsa permiscent, ut dicit Augustinus, XVIII. *De Civ. Dei:* et ideo quia simplices sequentes tales demonstrationes bene possent dubitare, cui esset assentiendum, ideo tuta est via et facilis et communis auctoritas certa, quae non potest fallere, nec falli » (2).

« Ex his apparet quantae sint gratiae referendae misericordiae Creatoris, qui nos per fidem certissimos reddidit in his quae pertinent ad finem nostrum et ad perpe-

(1) *Oxon.* Prol. q. 1. n. 21-22, ed. nostr. n. 20.
(2) Ib. I. d. 2. q. 3. n. 7, ed. nostr. n. 277.

tuitatem sempiternam, ad quae ingeniosissimi et eruditissimi quasi nihil poterant attingere, iuxta illud August. XIII. *De Trinit.* c. 9, in principio: quod *vix pauci, magno praediti ingenio, vacantes otio, doctrinisque subtilissimis eruditi, ad indagandam solius animae immortalitatem pervenire potuerunt.* Sed si fides adsit, quae est in eis quibus dedit Iesus filios Dei fieri, nulla quaestio est, quia Ipse suos credentes in hoc certissimos reddidit» (1).

55. — **S. Scripturae, iuxta Scotum, praecellentia et veracitas.** — Demonstrato quod «homini pro statu isto sit necessarium aliquam doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam non possit attingere lumine naturali intellectus» (2), Sacrae Scripturae, in qua potissimum huiusmodi continetur doctrina, praecellentiam et infallibilem veracitatem luculenter evincit Doctor Marianus, tam in II. quaest. Prologi quam in q. VI. *Miscel.*, et alibi. Paucis potiora accipe:

a) «Sacra Scriptura est quaedam notitia divinitus data ad dirigendum homi-

(1) Ib. IV. d. 43. q. 2. n. 33.
(2) *Oxon.* tit. quaest. 1 Prolog., ed. nostrae n. 2.

nes ad finem supernaturalem » (1). — « Scriptura sacra proprie dicitur illa cuius auctoritas tanta est, quod praecellit omnem demonstrationem, de qua dicit Augustinus II. *super Genes. ad litter.*, cap. 9 : *Maior est huius Scripturae auctoritas quam omnis humani ingenii perspicacitas.* Talis autem est Scriptura quae *canonica* a Sanctis nominatur; *canon* enim *regula* dicitur, ut quidquid in ea teneatur, indiscusse teneatur, et quidquid sibi repugnet, ut falsum repudietur. Sic igitur Sacra Scriptura, per quam aliquid probari potest ut per regulam infallibilem, est novum Testamentum et vetus » (2).

b) « Notitia quam habet aliquis de his quae traduntur in Canone Bibliae non est tradita per modum *scientiae demonstrativae,* mendicando scilicet notitiam illam ab aliquibus principiis, ex quibus demonstrative concluditur. Quod expresse patet per Augustinum, XVIII. *De Civit. Dei,* cap. 41, ubi, loquens de traditis in Scri-

(1) *Miscell.* q. 6. n. 18.

(2) *Ib.* n. 3. ubi hoc demonstrat contra Manichaeos, « qui totum vetus Testamentum ab hac auctoritate repellere voluerunt, dicentes quod a Deo malo vel diabolo fuerit datum » (Ib.).

ptura. dicit quod illa commendata sunt nobis divinis eloquiis, *quamvis per homines, non argumentorum concertationibus inculcata, ut non hominis ingenium, sed Dei eloquium contemnere formidaret, qui illa cognosceret*, scilicet quae tradita sunt in Scriptura. Habet igitur habitum de sic traditis quo *immediate assentit omnibus et singulis*, et non uni propter aliud, de his quae traduntur in Scriptura; quinimo si aliqua ibi probarentur ex aliis, non assentiret eis *quia sic probata*, sed cuilibet dicto in Canone assentit, non quia probatur modo dicto, sed *solum propter auctoritatem Dei*, ratione cuius assentit immediate omnibus traditis in Scriptura » (1). « In creditis non assentitur propter evidentiam crediti, sed propter veritatem revelantis; et illa est eadem respectu primorum articulorum, et respectu aliorum explicatorum ex illis » (2).

c) Quod autem Sacrae Scripturae *Deum habeant auctorem, decem* viis seu argumentis et *motivis credibilitatis* demonstrat

(1) *Oxon.* III. d. 24. n. 14. ubi hanc doctrinam difusius explicat et probat.
(2) *Oxon.* III. d. 35.

Doctor Marianus, «quae sunt: praenuntiatio prophetica, Scripturarum concordia, auctoritas scribentium, diligentia recipientium, rationabilitas contentorum, irrationabilitas singulorum errorum, Ecclesiae stabilitas, miraculorum claritas, testimonium eorum qui foris sunt», et «quod Deus non deest quaerentibus toto corde salutem» (1).

d) Porro si Sacra Scriptura, ut probatum est, Deum habet auctorem, consequens est quod « nullus Apostolus vel Propheta, in quantum scriptor alicuius partis Scripturae, aliquo modo erravit, quia secundum Augustinum, in *Ep. ad Hieronym.*, et ponitur in Canone dist. 9, *si ad Scripturas divinas admissum fuerit aliquod mendacium, quantumcumque parvum seu officiosum, nihil remanet in ea solidae veritatis, qua convincatur adversarius. Quidquid enim contra ipsum allegatum fuerit, respondebit illud mendaciter esse dictum, iocose vel officiose, ut est illud aliud quod conceditur ita esse dictum.* Unde dicit ibidem Augustinus: *His solis libris scripto-*

(1) *Oxon.* Prol. q. 2 nn. 3 et 13, ed. nostrae nn. 33 sqq., ubi enunciata argumenta late exponit.

rum qui Canonici nominantur hanc didici ferre reverentiam, quod nullum eorum in scribendo errasse firmissime teneam » (1). « Unde habenti fidem quod Deus inspiravit totam sacram Scripturam, et quod ipse est veritas infallibilis, certius debet esse quidquid ab ipso in Scriptura est revelatum quam illud ad quod quicumque intellectus potest naturali lumine attingere » (2). « Credibilia * namque * eo sunt Catholicis certiora, quo non intellectui nostro caecutienti et in pluribus vacillanti, sed tuae, * Deus *, solidissimae veritati firmiter innituntur » (3).

56. — **Ecclesiae, iuxta Scotum, auctoritas in S. Scripturam.** — « Qui » vero « libri habendi sunt in Canone Bibliae determinavit Ecclesia », cuius « auctoritas maxima est, quia dicit Augustinus, in *libello contra Epistolam Fundamenti: Evangelio non crederem, nisi Ecclesiae Catholicae crederem* » (4). « Patet igitur per

(1) *Oxon.* IV. d. 3. q. 4. n. 14. — *Report.* ib. — *Oxon* ib. d. 33. q. 3. n. 4. — *Miscell.* q. 6. n. 3.
(2) *Oxon.* IV. d. 14. q. 3. n. 5.
(3) *De Primo Princ.* c. I. n. 37 (ed. nostrae n. 87).
(4) *Oxon.* I. d. 5. q. 1. n. 8. ed. nostrae n. 513*b.*, et alibi passim.

eum quod libris Canonis sacri non est credendum, nisi quia primo credendum est Ecclesiae approbanti et auctorizanti libros istos et contenta in eis. Quamvis aliqui libri auctoritatem habeant ex auctoribus suis, non tamen adhaeremus eis firmiter, nisi quia creditur Ecclesiae approbanti et testificanti veraces esse eorum auctores» (1). «Igitur irrationabile est aliquid Canonis recipere et aliquid non, cum Ecclesia Catholica, cui credendo, Canonem recipio, recipiat totum aequaliter» (2).

Scripturae autem «eo spiritu expositae sunt quo conditae, et ita Ecclesia Catholica eo Spiritu exposuit quo tradita est nobis fides Spiritu scilicet veritatis edocta», et «intellectum a Deo traditum Ecclesia explicavit, directa in hoc Spiritu veritatis» (3).

57. — **Traditionis catholicae, iuxta Scotum, excellentia et necessitas.** — Quamvis «Sacra Scriptura sufficienter *continet* doctrinam necessariam viatori» (4), «multae * tamen * veritates necessariae non *exprimuntur* in Scriptura, etsi ibi vir-

(1) Ib. III. d. 23. n. 4.
(2) Ib. Prol. q. 2. n. 8, ed. nostrae n. 39*b*.
(3) Ib. IV. d. 11. q. 3. n. 15.
(4) Ib. Prol. q. 2. n. 14, ed. nostrae n. 44.

tualiter contineantur sicut conclusiones in principiis» (1). — Aliquid insuper «est de iure divino positivo promulgato a Christo Apostolis, sed Ecclesiae promulgato per Apostolos absque omni scriptura; sicut multa tenet Ecclesia oretenus per Apostolos sibi promulgata sine scriptura; cuius fundamentum est illud *Ioan.* XX. v. 30: *Multa quidem et alia signa fecit Iesus,* etc.» (2). — «Christum descendisse ad inferos non docetur in Evangelio, et tamen tenendum est sicut articulus fidei, quia ponitur in Symbolo Apostolorum. Ita multa alia de Sacramentis Ecclesiae non sunt expressa in Evangelio, et tamen Ecclesia tenet illa esse tradita certitudinaliter ab Apostolis; et periculosum esset errare circa illa quae non tantum ab Apostolis descendunt per scripta, sed etiam quae per consuetudinem universalis Ecclesiae tenenda sunt. Nec Christus in Evangelio docuit omnia pertinentia ad dispensationem Sacramentorum; dixit enim Discipulis suis in *Ioanne* (3): *Adhuc habeo*

(1) Ib. n. 15, ed. nostrae n. 45c.
(2) *Oxon.* IV. d. 17. n. 17. — *Report.* ib. n. 20.
(3) Cap. XVI. v. 12-13.

multa vobis dicere, sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus Veritatis docebit vos omnem veritatem. Multa igitur docuit eos Spiritus Sanctus, quae non sunt scripta in Evangelio; et illa multa quaedam per Scripturam, quaedam per consuetudinem tradiderunt. Similiter diversa symbola diversis temporibus sunt edita contra diversas haereses de novo orientes; quia quando insurgebat nova haeresis, necessarium erat declarare veritatem contra quam erat illa haeresis: quae veritas etsi prius erat de fide * (contenta in deposito fidei) *, non tamen erat prius tantum declarata sicut tunc contra errorem illorum qui eam negabant » (1).

58. — **Ecclesiae auctoritas, iuxta Scotum, maxima.** — « Alia sunt quae nec necessario sunt explicite credenda ab istis * (Maioribus in Ecclesia) *, nec ab illis * (simplicibus fidelibus) *, quia non adhuc illorum veritas est declarata et determinata per Ecclesiam: cuiusmodi sunt multae conclusiones necessario inclusae in articulis creditis; sed antequam sunt per

(1) *Oxon.* I. d. 11. q. 1. n. 5, ed. nostrae n. 723*b*. — Ib. IV. d. 7. q. 1. n. 3.

Ecclesiam declaratae et explicatae, non oportet quemcumque eas credere; oportet tamen circa eas sobrie opinari, ut scilicet homo sit paratus eas tenere pro tempore pro quo veritas fuerit declarata » (1). — « Nec valet argumentum negativum, si nec Dionysius, nec Damascenus, ergo nullus; sufficit enim auctoritas Ecclesiae, quia Augustinus, *De Moribus Manichaeorum: Evangelio non crederem, nisi crederem Ecclesiae* » (2).

« Et hoc * (panis conversionem in Corpus Christi) * principaliter teneo propter auctoritatem Ecclesiae, quae non errat in his quae sunt fidei vel morum, cuius Vicario primo dixit Christus (3) : *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* » (4).

59. — **Summi Pontificis, iuxta Scotum, auctoritas summa.** — De Summi vero Pontificis auctoritatis amplitudine ait : « Christus suum Vicarium, quantum ad ista duo, quod erat Dominus mundi et

(1) *Oxon.* IV. d. 5. q. 1. n. 6. — *Report.* ib. q. 3. n. 5.
(2) *Oxon.* ib. d. 6. q. 9. n. 17.
(3) *Luc.* c. XXII. v. 32.
(4) *Report.* IV. d. 11. q. 3. n. 13.

Praelatus ecclesiasticus, ordinavit Petrum, cui succedit quantum ad utrumque Dominus Papa » (1). « Quia entia nolunt male disponi, unum oportet ponere principalem, qui super omnes et de omnibus curam et potestatem habeat universalem et totalem; et hunc dicimus Vicarium Christi, super totum mundum potentiam habentem et ordinationem » (2). « Dominus Papa Christi Vicarius est, non solum in quantum fit Ecclesiae Praelatus, sed in quantum totius mundi Dominus; et Papae ut sic nullus est aequalis, nec similis » (3).

60. — **Qualiter fideles, iuxta Scotum, Ecclesiae docenti credere debent.** — De omnimoda simplicium fidelium adhaesione auctoritati Ecclesiae docentis sic habet Doctor Marianus: « Aliqua sunt quae communiter praedicantur in Ecclesia, et talia sunt necessaria simplici * fideli * ad credendum explicite. Sed si sit aliquid credendum, quod tamen non praedicatur communiter in Ecclesia, sed si praedicatur specialiter in uno loco de novo, non est ne-

(1) De *Perfectione Stat.* n. 7.
(2) Ib. n. 14.
(3) Ib. n. 46.

cessarium simplici credere illud adhaerendo illi *firmiter* tamquam vero, imo necessarium est magis illi non adhaerere * firmiter * quousque sciat illud credi ab Ecclesia tamquam verum; et cum hoc sibi constiterit, tenetur illi firmiter adhaerere. Quia quilibet simplex tenetur cavere non solum omnem errorem contrarium articulis numeratis, sed etiam omne quod est contrarium veritati Scripturae, scilicet Canonis Bibliae, quia non posset aliquis pertinaciter adhaerere contrario alicuius veritatis in Biblia, quin iudicaretur haereticus» (1).

61. — **Quod Scotus in Ecclesiam obsequium verbo docuit exemplo monstravit.** — Huic catholicae doctrinae sese conformans SUBTILIS DOCTOR, raro proprias sententias *assertive* proponit, sed verbis solet uti *opinionem* reapse significantibus, ut *videtur, salva reverentia*, etc. Exemplum sit suae de Immaculata B. V. M. Conceptione doctrinae propositio: discussis argumentis pro et contra facientibus, adductis rationibus quamque bene dispositam mentem convincentibus, propositisque *tribus* fieri *possi-*

(1) *Oxon.* III. d. 25. q. 1. n. 8. — IV. d. 5. q. 1. n. 6.

bilibus, ita sententiam suam exprimit: « Quod autem horum trium, quae ostensa sunt esse possibilia, factum sit, Deus novit: si auctoritati Ecclesiae vel auctoritati Scripturae non repugnet, videtur probabile quod excellentius est attribuere Mariae » (1).

62. — **Scotus contra Traditionalismum.** — *Traditionalismi* quasi germen reputanda est sententia tenens nullam veritatem certam et sinceram cognosci posse naturaliter ab intellectu viatoris, absque speciali illustratione lucis increatae; cui sententiae Scotus opponit illud S. Pauli *ad Romanos* (2): *Invisibilia* Dei *a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur* (3): examinatisque et discussis huius opinionis argumentis, necdum probat « veritatem infallibilem, absque scilicet dubitatione et deceptione, posse haberi ex puris naturalibus » (4), absque ulla speciali illustratione, verum etiam ostendit sic opinantium rationes con-

(1) *Oxon.* III. d. 3. q. 1. n. 10. — Cfr. supra, n. 22.
(2) Cap. I. v. 20.
(3) *Oxon.* I. d. 3. q. 4. n. 2, ed. nostrae n. 399.
(4) Ib. n. 16, ed. nostrae n. 415.

cludere potius « impossibilitatem certae cognitionis naturalis, omnem incertitudinem, et ita opinionem Academicorum » (1), seu *Scepticismum.*

63. — **Scotus contra Scepticismum.** — Quem proinde reiiciendum ex professo ibidem suscipit SUBTILIS DOCTOR: « Ut in nullis cognoscibilibus locum habeat error Academicorum, videndum est, qualiter de tribus cognoscibilibus, scilicet de principiis per se notis et de conclusionibus, de cognitis per experientiam et de actibus nostris possit naturaliter haberi certitudo infallibilis» (2). De quibus omnibus posse nos habere naturaliter certitudinem infallibilem luculenter ostendit Doctor noster.

64. — **Contra Ontologos** multa habet SCOTUS, tam in libro *De Anima*, q. 21, quam in *Oxoniensi* I d. 3. qq. 2 et 3, necnon et alibi passim. Quaerit enim q. 2. cit. *Oxoniens.: Utrum Deus sit primum cognitum naturaliter pro statu isto?* Praemissa opportuna terminorum distinctione et explicatione, sequentia statuit, exponit et demonstrat puncta:

(1) Ib. n. 5, ed. nostrae n. 402.
(2) Ib. n. 7, ed. nostrae n. 404seqq.

I. — Loquendo de ordine *originis* vel secundum generationem cognitionis:

a) « Primum *actualiter* cognitum *confuse* est species specialissima, cuius singulare efficacius et fortius movet sensum » (1). « Via *generationis,* vel acquirendo scientiam, prius apprehendimus quidditatem sensibilium, quia pro statu naturae lapsae nihil intelligimus nisi cum ministerio sensuum » (2).

b) « De cognitione *actuali distincte* conceptorum est e converso, quia primum sic conceptum est communissimum, et quae sunt propinquiora sibi sunt priora, et quae sunt remotiora posteriora sunt » (3).

c) « Sed comparando totum ordinem *confuse* concipiendi ad totum ordinem *distincte* concipiendi, quis prior est? Dico quod totus ordo confuse concipiendi prior est, et ideo primum in illo ordine est simpliciter primum » cognitum (4).

---

(1) *Oxon.* I. d. 3. q. 2. n. 22, ed. nostrae n. 356.
(2) *De Anima,* q. 19. n. 5.
(3) *Oxon.* I. ib. n. 24, ed. nostrae n. 357.
(4) Ib. n. 26, ed. nostrae n. 358.

d) « Quantum ad notitiam *habitualem* (1) vel *virtualem* (2) dico quod communiora sunt prius nota via *originis* vel *generationis* » (3).

II. — « Loquendo de ordine *perfectionis,*

a) de ordine perfectionis *simpliciter* dico quod perfectissimum cognoscibile a nobis, etiam naturaliter, est Deus, et post ipsum species specialissima perfectior in universo, et deinde species proxima illi, et sic usque ad ultimam speciem; et post omnes species specialissimas genus proximum abstrahibile a specie perfectissima, et sic semper resolvendo.

« Et ratio omnium istorum est, quia attingere *actualius* * (perfectius) * obiectum est intellectio *perfectior simpliciter;* quia

(1) « *Habitualem* notitiam voco quando obiectum sic est praesens intellectui in ratione *intelligibilis* actu, ut intellectus statim possit habere actum elicitum circa illud obiectum ». — *Oxon.* ib. n. 28, ed. nostrae n. 559.

(2) « Voco *virtualem* quando aliquid intelligitur in aliquo ut *pars* intellecti primi, non autem ut primum intellectum, sive ut *totale* terminans intellectionem: sicut cum intelligitur *homo* intelligitur *animal* in homine ut pars intellecti ». — *Ib.*

(3) *Oxon.* ib. n. 28, ed. nostrae n. 360.

habet *aequalem* perfectionem ex parte *intellectus* cum quacumque alia intellectione, vel non minorem, et habet perfectionem *multo maiorem* ex parte *obiecti:* quae duo, scilicet perfectio *potentiae* et perfectio *obiecti,* sunt causa perfectissimae cognitionis sive intellectionis.

b) « Si loquamur de notitia perfectiore *secundum proportionem* ad cognoscibile, dico quod perfectiora sensibilia et sensus efficacius moventia sunt perfectius cognoscibilia *secundum proportionem:* quia intellectus noster plus attingit ad illa secundum gradus cognoscibilitatis eorum; et quae sunt remotiora ab illis sunt minus cognoscibilia secundum proportionem suae cognoscibilitatis » (1).

« Ergo Deus, qui est a sensibus remotissimus, non est primo cognitus * (primitate *originis*) * ab intellectu nostro » (2).

III. — Quaestione 3 citata quaerit Doctor: *Utrum Deus sit obiectum naturale primum, hoc est adaequatum respectu intellectus viatoris?* Et respondit:

(1) *Oxon.* ib. n. 29, ed. nostrae nn. 362-363. — III. d. 23. n. 19.
(2) I. ib. n. 1, ed. nostrae n. 340.

« Est opinio quae ponit Deum esse primum obiectum intellectus... — *Contra istam opinionem* arguitur sic: *a)* primum obiectum naturale alicuius potentiae habet *naturalem*, * id est *necessarium*, * ordinem ad illam potentiam: Deus non habet naturalem ordinem ad intellectum nostrum sub ratione motivi » (1).

b) « Praeterea, certum est quod Deus non habet primitatem adaequationis propter *communitatem* * (contra Pantheistas)*, ita quod dicatur de omni obiecto per se intelligibili a nobis; ergo si aliquam habet primitatem adaequationis, hoc erit propter *virtualitatem*, quia scilicet virtualiter continet omnia in se per se intelligibilia: sed propter hoc non erit obiectum primum adaequatum intellectui nostro, quia alia entia movent intellectum nostrum propria virtute, ita quod essentia divina non movet intellectum nostrum primo ad se, secundo ad omnia alia congnoscibilia cognoscenda » (2). « Quia aut hoc esset secundum conceptum *simplicem* et *quidditativum*, aut secundum

(1) *Oxon.* I. d. 3. q. 3. n. 5, ed. nostrae nn. 374-375. — *De Anima*, q. 21. n. 3.

(2) *Oxon.* loc. cit.

conceptum *abstractum a creaturis.* Non primo modo, quia ille conceptus est essentiae divinae ut *intuitivus,* et talis conceptus beatificat, quod non convenit viatoribus. Nec secundo modo, quia prius occurrit intellectui conceptus eorum a quibus fit abstractio quam eius quod abstrahitur» (1).

65. — **Scotus contra Modernismum.** — Supernaturalis revelationis necessitate demonstrata (n. 54), infallibilique et omnimoda Sacrarum Scripturarum veracitate ex motivis credibilitatis deducta (n. 55), ostensa catholicae traditionis exsistentia (n. 57), Ecclesiae ac Summo ipsius Capiti summa, tam relate ad S. Scripturam quam in genere, vindicata auctoritate et supremo magisterio (nn. 56, 58, 59 et 60), refutatis rationalismo (n. 54), traditionalismo (n. 62) et Scepticismo (n. 63), iure eversa a Scoto dixeris potiora Modernistarum fundamenta, qui, iuxta sapientissimas aeque ac providentissimas SS. DD. NN. Pii Pp. X Encyclicas Litteras *Pascendi,* motiva credibilitatis et externam revelationem « penitus e medio tollunt », « traditionis vero vim et

(1) *De Anima,* ib.

naturam callidissime pervertere elaborant, ut illius monumentum ac pondus elidant », « disciplinis ipsi suis sic animo sunt comparati, ut dominationem omnem spernant nullaque recipiant frena », « dispicientiam magisterii ecclesiastici omnimodis ostentant », rationalistam et catholicum promiscue agunt », ac demum « Philosophiae religiosae fundamentum in doctrina illa ponunt, quam vulgo *agnosticismum* vocant ». « Quare nec ad Deum se erigere potis est (humana ratio), nec illius exsistentiam, utut per ea quae videntur agnoscere ».

66. — **Scoti doctrina circa Dei exsistentiam summatim proponitur.** — Quocirca Scoti doctrinam paucis accipe:

a) Quamvis « non cognoscatur Deus naturaliter a viatore in particulari et *proprie,* hoc est sub ratione huius essentiae ut haec et *in se* » (1), tamen

b) « Non tantum potest haberi conceptus naturaliter in quo *quasi per accidens* concipiatur Deus, puta in aliquo attributo, sed etiam aliquis conceptus in quo *per se* et quidditative concipiatur Deus » (2).

(1) *Oxon.* I. d. 3 q. 2. n. 16, ed. nostrae n. 347.
(2) Ib. n. 5, ed. nostrae n. 345.

c) « Omnis * autem * inquisitio metaphysica de Deo procedit sic: scilicet, considerando formalem rationem alicuius, et auferendo ab illa ratione formali imperfectionem quam habet in creaturis, et reservando illam rationem formalem, et attribuendo sibi omnino summam perfectionem, et sic attribuendo illud Deo » (1).

d) « Ad multos conceptus proprios de Deo possumus pervenire, qui non conveniunt creaturis: cuiusmodi sunt conceptus omnium perfectionum simpliciter in summo; et perfectissimus conceptus, in quo quasi in quadam descriptione perfectissime cognoscimus Deum, est concipiendo omnes perfectiones simpliciter et in summo; tamen conceptus perfectior et simplicior nobis possibilis est conceptus *entis simpliciter infiniti;* iste enim simplicior * est * quam conceptus *entis boni,* vel *entis veri,* vel aliquorum similium, quia *infinitum* non est *quasi attributum* vel passio entis sive eius de quo dicitur, sed dicit *modum intrinsecum* illius entitatis, ita quod cum dico *ens infinitum* non habeo conceptum *quasi per*

(1) Ib. n. 10, ed. nostrae n. 316 *g*.

accidens ex *subiecto* et *passione*, sed conceptum *per se* subiecti in certo gradu perfectionis, scilicet *infinitatis* » (1).

e) « Ista quae cognoscuntur de Deo cognoscuntur per species creaturarum » (2).

His de cognoscibilitate *divinae naturae* late expositis, de *existentia* Dei docet SUBTILIS eam non posse a nobis *a priori* demonstrari, bene vero *a posteriori* ex creaturis. « Tria principaliter ostendam: *primo*, quod aliquid est in effectu inter entia quod est simpliciter primum secundum *efficientiam:* et aliquid est simpliciter primum secundum rationem *finis:* et aliquid est simpliciter primum secundum *eminentiam.* — *Secundo* principaliter ostendam quod illud quod est primum secundum unam rationem primitatis idem est primum secundum alias primitates. — *Tertio* ostendam quod ista triplex primitas *uni soli naturae* convenit, ita quod non pluribus naturis differentibus specie vel quidditative » (3). Quae omnia plene demonstrat. — Dein ostendit « quod

(1) Ib. n. 17, ed. nostrae n. 348.
(2) Ib. n. 18, ed. nostrae n. 349.
(3) Ib. d. 2. q. 1 et 2. n. 11, ed. nostrae n. 220.

Primum Efficiens est intelligens et volens » (1), « quod eius intellectio et volitio non est aliud ab essentia eius » (2), quod « intellectus Primi intelligit semper et distincto actu * (distincte) * et necessario quodcumque intelligibile prius naturaliter quam illud sit in se » (3). — « Ostensis his praeambulis », arguit « *infinitatem* quatuor viis: *a*) quia ipsum est primum *efficiens omnium*: *b*) quia est efficiens *cognoscens omnia* factibilia: *c*) tertio ostenditur infinitas per viam *finis*: *d*) quarto per viam *eminentiae* » (4), ex qua « potest colorari illa ratio Anselmi de *summo cogitabili* » (5), quam ibi explicat Doctor.

Dum itaque Ontologorum stultas reiicit Scotus praetensiones (n. 46), tantum abest ut Sceptieorum aut Traditionalistarum in abyssi tenebras incidat. Modernistarumve *agnosticismo* quidquam faveat, quin potius rationi humanae, in Dei cognoscenda *natura*, plus quam alii Scholastici virtutis tribuit, eiusque *existentiam* multiplici ac

(1) Ib. n. 29, ed. nostrae n. 244.
(2) Ib. n. 22, » » » 248.
(3) Ib. n. 24, » » » 250.
(4) Ib. n. 25, » » » 251.
(5) Ib. n. 32, » » » 257.

singulariter ingenioso argumentorum genere demonstrat.

Nec minoris efficaciae Doctoris Mariani doctrina est ad alia Modernistarum deliramenta diluenda: imo affirmare audemus, omnes tam Decreto *Lamentabili* quam Encyclica *Pascendi*, aliisve S. Sedis Decretis proscriptas propositiones, respui facile posse contradictoriis ad singulas ex Scoto desumptis adsertis.

67. — **Conclusio.** — Facili negotio plura alia Scoti doctrinae capita possent adferri, quibus omnes nostri aevi errores profligantur: praemissa vero sufficere arbitramur ad convincendum quemque recte sapientem, Doctoris Subtilis doctrinam hodie, non minus quam anteactis saeculis, aptissimam esse catholicae tuendae veritati.

Quanta vero iniuria Gullielmi Ockam aberrationes fuerint Scoto imputatae, indicabit quisque, si utriusque conferat doctrinam, quam toto coelo diversam certe perspiciet, et sequentia historica testimonia a non Franciscalibus prolata perpendat: «Ockam Scoti magni sui praeceptoris acerrimus oppugnator» (1); «Ockamum fuisse discipulum

(1) Ciccaonio, O. Praed *Vitae Summor. Pontif.*

Scoti, sed acerrimum impugnatorem dictorum ac scriptorum eius » (1), « discessit a doctrina Scoti, factus eius acerrimus antagonista » (2), « Scoti discipulus, deinde vero in dogmatibus impugnator acerrimus » (3), « implacabilis Scoti adversarius » (4). Similia apud Scriptores passim invenies; qui tamen in eo falluntur quod Ochamum Scoti discipulum supponunt, uti demonstrat R. P. Ioan. Hofer, C. SS. R. *Biographische Studien über Wilhelm von Ockham* O. F. M., apud *Archivum Franciscanum*, An. VI pag. 215 seqq.

Neque iure reprehendi potest Scotus, eo quod a S. Thoma in aliquibus opinabilibus discesserit; liberum namque cuique erat, fide et communibus Scholasticae principiis salvis, quae rationabiliora sibi videbantur amplecti, uti omnes magni nominis Scholastici fecerunt, quorum aliqui acriter nimis in S. Thomam insurrexere; Scotus vero « numquam suam senten-

(1) Spondano, Ep. Apamiens.: *Annal. Eccl.*
(2) Crombach S. I. *Annal. Eccles. et Civil-Metr. Ubior. Colon.*
(3) Campasso, *Historia Philos.* — Hurter S. I. *Nomenclator.* etc.
(4) Jourdain, *Philosophie de S. Thomas d'Aquine.* — Vallet, *Histoire de la Philosophie.*

tiam protulit in aliorum iniuriam, vel depressionem » (1), « neque ex invidia, sed bona aemulatione percitus » (2); « qui autem sine irreverentia vel contemptu divi Thomae doctrinam deserit, et aliam sequitur, etiam oppositam, nullam censuram meretur, sed unusquisque in suo sensu potest abundare, sicut Scotus in multis divi Thomae doctrinam impugnavit, sed hoc cum magna modestia et nulla irreverentia » (3), uti ipsemet, Seraphicus aeque ac Subtilis, faciendum esse docuit: « In eligendo vel fugiendo opinionem non debet homo duci amore vel odio opinantis, sed potius ipsa veritate; et ideo amare utrosque oportet, scilicet tam eos quorum opinionem sequimur quam eos quorum opinionem fugimus, quia utrique iuvant ad inquisitionem veritatis, et ideo iustum est dicere: *gratias* » (4).

(1) Possevinus in *Apparatu sacro*.
(2) Th. Campanella, O. Praed.
(3) Ioan. a S. Thoma, O. Praed.
(4) *Exposit. in Metaph. Arist.* l. XII. S. 2. c. 4. n. 56.

DEVOTISSIMAE ORATIONES

THEOLOGIS STUDENTIBUS PERUTILES

A. B. IOANNE DUNS SCOTO

DOCTORE SUBTILI CONSCRIPTAE

Inter praeclara, tum philosophica tum theologica, quae scripsit Opera B. Ioannes Duns Scotus, ille vere aureus Tractatus venit enumerandus, cui titulus *De Primo rerum omnium Principio* (1), in quo, instar aquilae in coelum volantis, quantum humano ingenio possibile esse videtur, Dei naturam ac perfectiones mire perscrutatur, ipsius benignissimi Dei speciali adiutorio innixus, quod ferventissimis precibus in hoc Opere passim interiectis, dum scriberet pius Doctor impetrabat.

Circa finem « recolligendo dicta in hoc Tractatu, mirabilem facit contemplativum discursum, divinas percurrens perfectiones, illuminans quidem intellectum, sed magis accendens affectum. Nectar est suavissi-

(1) Quem nos nova methodo edidimus ad Claras Aquas 1910 una cum alio Doctoris Subtilis Opere *De Rerum Principio*.

manum, cibusque dulcissimus, quibus anima devota, sed theologica, pascitur, delectatur et inebriatur. Ferventissima oratio est, miris modis mentem incitans, ut relictis terrenis, in Deum suum celeri volatu ascendat. Utinam quotidie Studentes theologi eam recitarent! Sentirent proculdubio scintillis divini amoris suas accendi mentes, doctique evaderet doctrice gratia, non scientia inflante, sed charitate aedificante (1)».

ANTE STUDIUM.

O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae tuae, Deus, qua omnia intelligibilia comprehendis! Nunquid intellectui meo parvo poteris concludere Te esse infinitum et incomprehensibilem (2)?

Vere, Domine, omnia in sapientia ordinata fecisti, ut cuilibet intellectui rationabiliter videatur quod omne ens est ordinatum (3).

Domine Deus noster, de tua natura unica, vere prima, vellem perfectiones, quas

(1) P. Hugo Cavellus in *Scholio* ad numer. 36 capituli IV huiusce Tractatus.
(2) Cap. IV. n. 15, ed. nostrae n. 75.
(3) Cap. III. n. 14, » » » 64.

inesse non dubito, aliqualiter ostendere, si faveres (1).

Domine Deus noster, qui Te primum ac novissimum esse praedicasti, doce servum tuum, Te esse primum efficiens, ac primum eminens, finemque ultimum, ostendere ratione, quod certissima fide tenet (2).

Domine Deus noster, qui Doctorem venerabilem Augustinum de Te Trino seriose scribentem infallibiliter docuisti (3), et Moysi servo tuo, de tuo Nomine filiis Israel proponendo, a Te doctore veracissimo sciscitanti, sciens quid de Te possit concipere intellectus mortalium, nomen tuum benedictum reserans respondisti: *Ego sum qui sum*, Tu es verum esse; tu es totum esse; hoc credo; hoc, si mihi esset possibile, scire vellem. Adiuva me, Domine, inquirentem ad quantam cognitionem de vero *esse*, quod Tu es, possit pertingere ratio nostra naturalis (4).

POST STUDIUM.

Domine Deus noster, Tu primum efficiens; Tu ultimus finis; Tu supremus in

(1) Cap. IV. n. 1, ed. nostrae n. 66.
(2) Cap. III. n. 1, » » » 43.
(3) Cap. II. n. 1, » » » 13.
(4) Cap. I. n. 1, » » » 1.

perfectione et cuncta transcendens (1). Tu penitus incausabilis (2), ideo ingenerabilis et incorruptibilis, imo omnino impossibile non esse, quia ex Te necesse esse (3), ideoque aeternus, quia interminabilitatem durationis simul habens sine potentia ad successionem, quia nulla successio potest esse, nisi vel in continue causato, vel saltem in essendo ab alio dependente, quae dependentia longe est a necessario ex se in essendo.

Tu vivus vita nobilissima, quia intelligens et volens (4). Tu beatus, imo essentialiter beatitudo, quia Tu es comprehensio Tui ipsius. Tu visio Tui clara, dilectio iucundissima; et licet in Te solo beatus, et Tibi summe sine aliis sufficias, Tu tamen omne intelligibile simul actu intelligis; Tu omne causabile contingenter et libere simul

(1) Ex hac triplici Dei primitate evidenter ostensa luculentissimum efformat Doctor argumentum pro demonstranda Dei exsistentia, ut videre est hic, c. III. n 1-10. — *De Rerum Principio*, q. 1. art. III. — *Oxon.* I d. 2. q. 2. *per tot.*

(2) Iisdem in locis evincit Doctor Dei incausabilitatem.

(3) Ibid. ostendit etiam Deum esse ens necessarium.

(4) Circa Dei intellectionem et voluntatem vid. Doctorem, hic c. IV. nn. 5-8; 12-14. ed. nostrae nn. 70 et 73. — *Oxon.* I. d. 2. q. 2; d. 8. q. 5.

potes velle, et volendo causare (1); verissime ergo es infinitae potentiae.

Tu incomprehensibilis, infinitus; nam nihil omne sciens est finitum; nihil potentiae infinitae est finitum; nihil supremum in entibus, nec finis ultimus est finitum; nec per se exsistens, simplex penitus, est finitum (2).

Tu es infinitae et summae simplicitatis, nullas partes habens re distinctas; nullas realitates in essentia tua habens realiter non easdem. In Te nulla quantitas, nullum accidens potest inveniri (3); et ideo es secundum actum non mutabilis, sicut Te in essentia tua immutabilem esse superius iam expressi (4).

Tu solus simpliciter es perfectus: non perfectus Angelus, aut corpus, sed perfectum ens, cui nihil deest entis possibilis

---

(1) Vid. Doctorem, hic c. IV. n. 8. ed. nostrae n. 70. — *De Rerum Princ.* qq. 3. 4. — *Oxon.* I. d. 2. q. 2. n. 20 seqq., ed. nostrae n. 245 seqq. — d. 8. q. 5. n. 17 seqq. ed. nostrae n. 691 seqq.

(2) De infinitate et incomprehensibilitate Dei agit Doctor hic, c. IV. nn. 3, 4; 15-30, ed. nostrae nn. 68-69; 75-84. — *Oxon.* I. d. 2. q. 2.

(3) De omnimoda Dei simplicitate fuse agit hic, c. IV. nn. 1-2 et 31-35, ed. nostrae nn. 66-67; 85-86. — *Oxon.* I. d. 8. q. 1. seqq.

(4) De immutabilitate Dei pulchre et fuse agit Doctor *De Rer. Princip.* q. 3. *per tot.*

alicui inesse. Non potest omnis entitas alicui formaliter inesse; sed potest in aliquo formaliter vel eminenter haberi, quomodo Tu, Deus, habes, qui es supremum entium, imo solus in entibus infinitum (1).

Tu bonus sine termino, bonitatis tuae radios liberalissime communicans (2), ad quem amabilissimum singula suo modo concurrunt, ut ad ultimum suum finem.

Tu es intelligibilis sub perfectissima ratione intelligibili; Tu es tuo intellectui praesens. Tu solus es veritas prima; quippe quod non est quod apparet falsum est; ergo est aliud sibi ratio apparendi, quia si sola eius natura esset sibi ratio apparendi, appareret esse quod est. Tibi nihil est ratio apparendi, quia omnia apparent in tua essentia Tibi primitus apparente, ac per hoc nihil Tibi posterius est ratio apparendi. — In illa, inquam, essentia omne intelligibile, sub perfectissima ratione intelligibilis, est intellectui tuo praesens. Tu es igitur intelligibilis, praeclarissima veritas, et veritas infallibilis, et veritatem omnium intelligibilium

(1) De infinita Dei perfectione, ubi de infinitate.

(2) Vid. *De Rer. Princ.* q. 4. art. 2. sect. 1ª 2ª et 3ª.

certissime comprehendens. Tua essentia est perfecta ratio cognoscendi quodcumque cognoscibile, sub quacumque ratione cognoscibili.

Praeter praedicta de Te a Philosophis probata, saepe Catholici Te laudant omnipotentem, immensum, ubique praesentem, verum, iustum et misericordem, cunctis creaturis, et specialiter intelligibilibus providentem; quae eo sunt Catholicis certiora, quo non intellectui nostro caecutienti, et in pluribus vacillanti, sed tuae solidissimae veritati firmiter innituntur (1).

Domine Deus noster, Tu es unus naturaliter; Tu es unus numeraliter. Vere dixisti quod extra Te non est Deus; nam etsi sint dii multi nuncupative et putative, sed Tu es unicus numeraliter, Deus verus, ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia; Tu es benedictus in saecula saeculorum. Amen (2).

---

(1) Ex cap. IV. n. 36. seqq., ed. nostrae n. 87.
(2) Ib. n. 40. ed. nostrae n. 89. — Dei unitatem clarissime evincit Subtilis hic, c. IV. n. 38, ed. nostrae n. 88. — *De Rer. Princ.* q. 1. *per tot.* — *Oxon.* I. d. 2. q. 3.

QUOTIDIANA B. I. SCOTI COMMEMORATIO (1).

O Doctor Subtilissime
Ioannes, qui Deiparae
Custos fidus fuisti;
quamque Adam non foedaverat
Immaculatam clarius
tu primus perspexisti;
nostris tuam da mentibus
doctrinam datam coelitus
ad Matris laudem Christi.

℣. Protege nos, Virgo praeservata ab omni macula.

℟. Ut liberati a peccatis omnibus, per te perveniamus ad Praeservatorem tuum.

Oremus. — Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem dignum Filio tuo habitaculum praeparasti: et qui per hoc lucis mysterium Seraphicam S. Francisci Religionem illustrare, atque in ea gloriosum Doctorem Subtilem Ioannem Scotum mirificare dignatus es: praesta quaesumus; ut

(1) Quam D. Octavius Episc. Arbensis, postea Assisiensis, quotidie faciebat.

qui ex morte Filii MARIAE praevisa, eam ab omni labe praeservasti, nos quoque mundos eius intercessione ad te pervenire concedas. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

PROTESTATIO

Inhaerentes Urbani VIII aliisque S. Sedis decretis, declaramus humanam dumtaxat fidem mereri, eamque pro testium maiori minorive veracitate, quaecumque de miraculis aliisque supernaturalibus donis, titulis *Beati, Sancti,* etc. hoc in opere referimus.

Omnia insuper hucusque a nobis scripta, vitaque durante scribenda, humiliter et sincere subiicimus iudicio S. Romanae Ecclesiae, cuius semper subditi esse volumus, et eiusdem pedibus subiecti, stabilesque in Fide catholica, uti Legifer noster S. Franciscus, « vir catholicus » (1), verbo et exemplo nos docuit ac praecipiendo iussit (2), et Magister noster DOCTOR SUBTILIS ac MARIANUS fideliter adimplevit: *ut Deus, Domini nostri Iesu Christi Pater gloriae, det* nobis *spiritum sapientiae et revelationis, in agnitione eius, illuminatos oculos cordis* nostri, *ut* sciamus *quae sit spes vocationis eius, et quae divitiae gloriae haereditatis eius in Sanctis* (3),

(1) *Brev. Rom.-Seraph.* ad d. 4 Oct.
(2) Regulae cap. XII.
(3) *Ephes.* c. I. vv. 17-18.

omnibusque ostendere valeamus « illam benedictam coniunctionem Christi et Ecclesiae; quae coniunctio nunc est per fidem et aliqualem dilectionem; sed in Patria erit per visionem et perfectam fruitionem Sponsae non habentis maculam, neque rugam (1), ad Sponsum speciosum prae filiis hominum: Cui sit honor et gloria in saecula saeculorum. Amen » (2).

(1) *Ephes.* c. V. v. 27.
(2) Scot. *Oxon.* IV. d. 42. n. 12.

INDEX

Ad Lectorem . . . . . *Pag.* 1

1. Ratio vitam Scoti scribendi. 3
2. Scoti nativitas. — 3. Primaeva institutio. 4
4. Religiosa vocatio 5
5. Studiis incumbit. 6
6. B. V. Mariae apparitione illustratur . . 7
7. Progressus in studiis 8
8. Parisios mittitur. — Fit Baccalaureus, Doctor et Regens 10
9. Sanctitate refulget. 11
10. Dei amore exardescit 12
11. Charitate in proximum plenus 13
12. Peccata detestatur 14
13. Obedientiae exemplar 15
14. Altissima Scoti paupertas 16
15. Castitatem sollicite custodivit. — 16. In oratione pernoctans. 18
17. Circa pietatem Scoti in Deiparam. . . 19
18. Scoti modestia celebratur 23
19. Humilitas 24

20. Patientia. — 21. Supernis charismatibus donatur . . . . . *Pag.* 25
22. Immaculatam B. V. Mariae Conceptionem verbo et scripto propugnat . . . 28
23. Coloniam obediens petit 47
24. Pie obiit 48
25. Solemnis Scoti Parisiis commendatio . 51
26. Scoti sepulchri gloria 54
27. Cultus Scoto tributus 60
28. Miracula 61
29. Scripta 64
30. De doctrinae Scoti excellentia testimonia aliqua 68
31. Ab Ordine docenda praescribitur . . . 71
32-50. Scoti Doctrina a Summis Pontificibus commendata 75-93
51. Scoti doctrina catholica. 93
52. Erroribus universis adversa 94
53. Efficax praesertim contra omnes modernos errores 95
54. Scotus contra rationalismum. 97
55. S. Scripturae, iuxta Scotum, praecellentia et veracitas. 99
56. Ecclesiae, iuxta Scotum, auctoritas in S. Scripturam. 103
57. Traditionis catholicae, iuxta Scotum, excellentia et necessitas 104
58. Ecclesiae auctoritas, iuxta Scotum, maxima. 106
59. Summi Pontificis, iuxta Scotum, auctoritas summa. 107
60. Qualiter fideles, iuxta Scotum, Ecclesiae docenti credere debent. 108

61. Quod Scotus in Ecclesiam obsequium verbo docuit exemplo monstravit. *Pag.* 109
62. Scotus contra Traditionalismum . . . 110
63. Scotus Contra Scepticismum. — 64. Contra Ontologos. 111
65. Scotus contra Modernismum. 116
66. Scoti doctrina circa Dei exsistentiam summatim proponitur. 117
67. **Conclusio** 121
Devotissimae Orationes Theologis studentibus perutiles a B. Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili conscriptae. 124
Quotidiana B. I. Scoti commemoratio . . 131
Protestatio. 133

208.5
D 923 F
26791

DUNS SCOTUS, JOHN

AUTHOR

Vita et Doctrina

TITLE

(Garcia, Mariano Fernandez, O.F.M.)

DATE LOANED	BORROWER'S NAME
	[redacted]
	storage — CBPL

26791